



www.ilsam.org.tr  
**İLSAM**

İlahiyat İlimleri Araştırma Merkezi

**İslâm Dünyası  
Neden Geri Kaldı?**

Muhammet İlyas BOZKURT  
İLSAM Onursal Başkanı

**Dünyalı Bir  
Peygamber**

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM  
İLSAM Yüksek İstişare Heyeti Başkanı  
Osmangazi Üniversitesi  
İlahiyat Fakültesi Dekanı

**Kur'an'a Göre Allah'ın  
Evliyası Kimlerdir?**

Akın KARADENİZ  
İLSAM Başkanı

**H. Muhammed'i  
Gerçekten  
Tanıyor muyuz?**

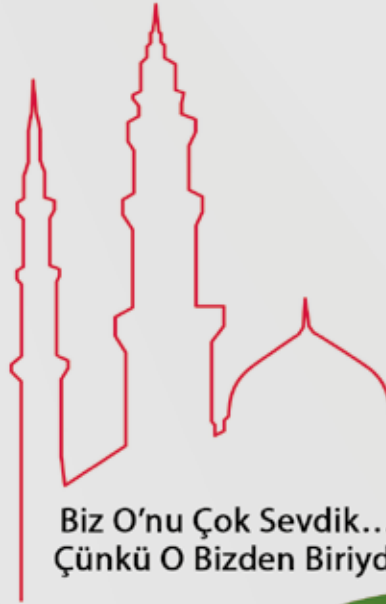
Prof. Dr. Sönmez KUTLU  
Ankara Üniversitesi  
İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

**H. Peygamber'in  
Merhametinin  
Mahiyeti**

Prof. Dr. Sıddık KORKMAZ  
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi  
İslami İlimler Fakültesi Dekanı

**H. Peygamber'i (SAS)  
Her Çeşit Taklid,  
Onu Örnek Almak Değildir**

Prof. Dr. Mehmed Said HATİBOĞLU  
Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi  
Emekli Öğretim Üyesi



Biz O'nu Çok Sevdik...  
Çünkü O Bizden Biriydi

2019

Kutlu  
Doğum



Biz, paylaşmayı bilen  
Türkiye'nin  
Kuveyt Türk'üz



# Bizi birbirimize sapa sağlam bağlayan

**Değerlerimizle Büyüyoruz**

*Sosyal sorumluluk faaliyetlerimiz ile milli değerlerimize, geçmiş ve geleceğimize sahip çıkıyor; insani yardım kampanyalarına, şehit ve gazi ailelerine, gelecek nesillere ve sanata destek veriyoruz.*



**KUVEYTTÜRK**  
SAĞLAM BANKACILIK

Değerlerimizle Büyüyoruz





BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ



# Bursa'nın tarihi birikimine müzelerimizde şahit olun...



Muradiye Kur'an ve El Yazmaları Müzesi



Bursa Vakıf Kültürü Müzesi



Bursa Göç Tarihi Müzesi

Bursa Bıçak Müzesi

**BURSA  
MÜZE**



Bursa Sağlık Tarihi Müzesi



bursamuze [www.bursamuze.com](http://www.bursamuze.com)



İLSAM Başkanı  
Akın KARADENİZ

İLSAM adına imtiyaz sahibi  
Akın KARADENİZ

Adres  
Üçevler Mah. Burçak Sok. No:6  
Vizyon Plaza Kat:2  
Nilüfer / BURSA

Tel&Fax  
0 224 256 72 00

Tasarım & Grafik



Baskı  
VRN Matbaacılık  
Gazetecilik, Reklam, Baskı Hiz.  
Yayıncılık, Amb.Bilg. Otom.  
SAN. TİC. LTD. ŞTİ

Kasım 2019

# İçindekiler

## İslâm Dünyası Neden Geri Kaldı?

Muhammet İlyas BOZKURT  
İLSAM Onursal Başkanı



6

10



## Dünyalı Bir Peygamber

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM  
İLSAM Yüksek İstişare Heyeti Başkanı  
(Eskişehir) Osmangazi Üniversitesi  
İlahiyat Fakültesi Dekanı

## Hz. Muhammed'i Gerçekten Tanıyor Muyuz?

Prof. Dr. Sönmez KUTLU  
Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi  
Öğretim Üyesi



13

16



## Hz. Muhammed'in Gençlerle İletişimi

Prof. Dr. Abdullah KARAHAN  
Uludağ Üniversitesi  
İlahiyat Fakültesi Dekan Yardımcısı



20



**Kur'ân'a Göre Allah'ın  
Evliyası Kimlerdir?**

**Akın KARADENİZ**  
İLSAM Başkanı

**Kur'ân'da  
İmân Kavramı**

**Prof. Dr. Mehmet OKUYAN**  
(Samsun) Ondokuz Mayıs Üniversitesi  
İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi



26

28



**Hz. Peygamber'i (SAS) Her Çeşit Taklid,  
Onu Örnek Almak Değildir**

**Prof. Dr. Mehmed Said HATİBOĞLU**  
Ankara Üniversitesi  
İlahiyat Fakültesi Emekli Öğretim Üyesi

**Hz. Peygamber'in  
Merhametinin Mahiyeti**

**Prof. Dr. Sıddık KORKMAZ**  
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi  
İslami İlimler Fakültesi Dekanı



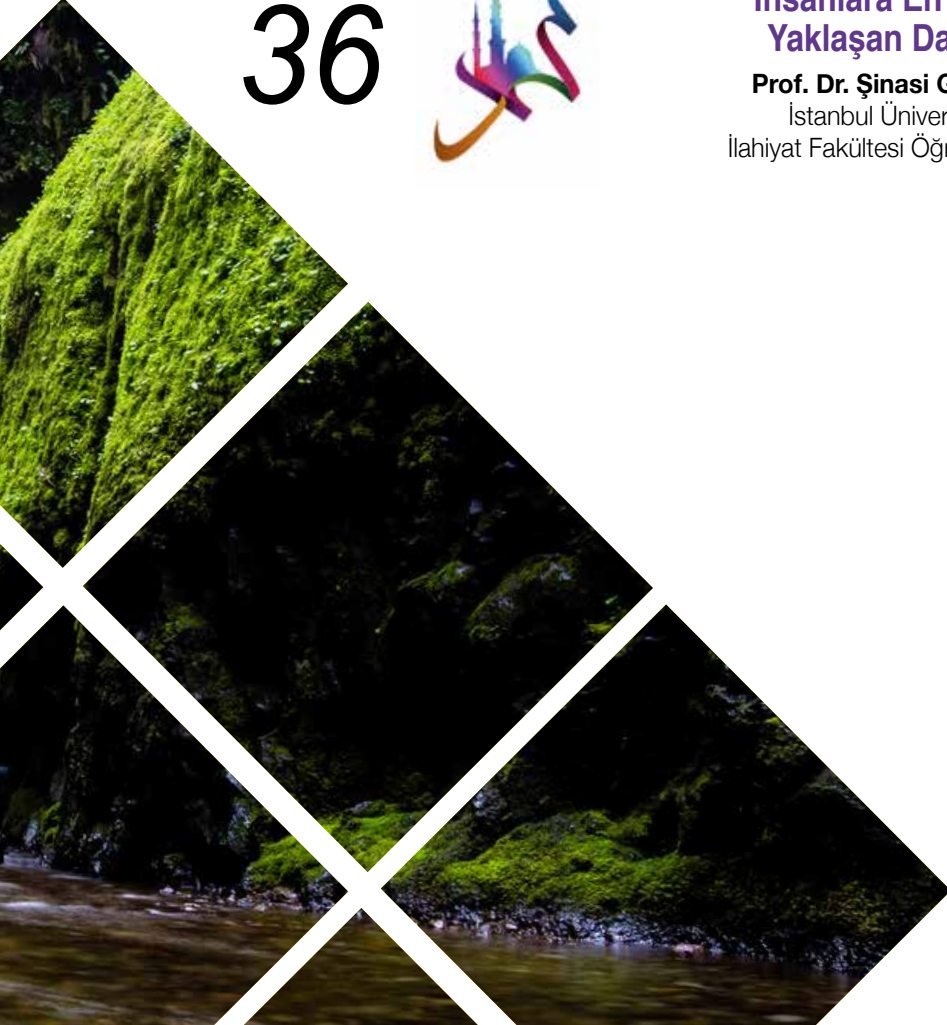
32

36



**İnsanlara En Güzel  
Yaklaşan Davetçi**

**Prof. Dr. Şinasi GÜNDÜZ**  
İstanbul Üniversitesi  
İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi





## İslâm Dünyası Neden Geri Kaldı?



● **Muhammet İlyas BOZKURT**  
İLSAM Onursal Başkanı

Cenâb-ı Hakk Kur'ân-ı Hakîm'de şöyle buyurmaktadır:

**“De ki: Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? Doğrusu ancak akıl sahipleri bunları hakkıyla düşünür.” (1)**

**“Bilsin ki insan için kendi çalışmasından başka bir şey yoktur. Ve çalışması da ileride görülecektir.” (2)**

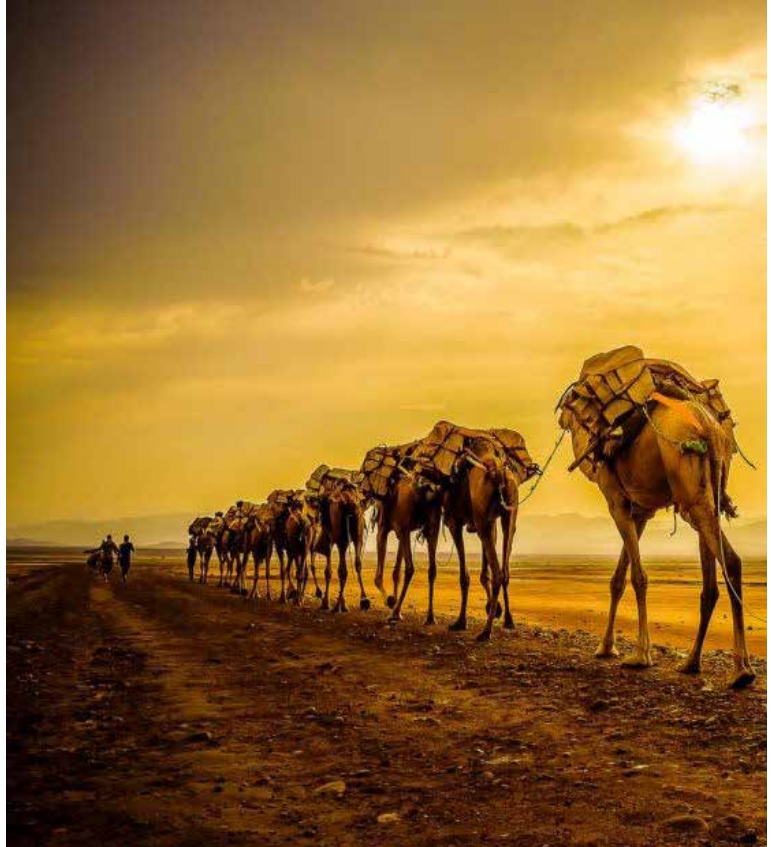
**A**lem-i İslâm'ın iki ana hastalığı vardır: Bunlardan birincisi cehalet, ikincisi ise fakirliktir. Bu iki mikrop yuvası, Âlem-i İslâm'ın bütün hastalıklarının, bütün sorunlarının, bütün meselelerinin menşei ve menbaıdır. Ayrıca, cehalet fakirliği, fakirlik cehaleti körukler. Ve bu kısır döngü, adeta dağın tepesinden yuvarlanmış bir kartopunun çığ haline dönüşmesi gibi yuvarlandıkça büyür, büyüdükçe yuvarlanır, yuvarlandıkça büyür ve devam eder gider. Bu kısır döngüyü aşacak, bu gidişata dur diyecek bir kuvve-i İlahiye'ye, bir rahmet-i Rabbaniye'ye ihtiyaç vardır.

Evet, Âlem-i İslâm'ın bütün meselelerinin altında cehalet ve fakirlik vardır, fakat cahillik fakirlikten eşeddir.

**Bunlardan birincisi cehalettir.**

Allah Resûlû (sav) döneminde, Kur'ân'ın nüzulü ile beraber ilim tekrar insanlığın gündemine gelmiştir. Ve daha önce de zikrettiğimiz gibi, İslâm ulemâsı ilmi kaynağı itibariyle üç ana grupta incelemiştir:

**Bunlardan bir tanesi, kaynağı itibariyle ilahi ilimlerdir ki;** Cenâb-ı Hak tarafından vahiy ile Kur'ân'a konmuş hükümler ve gayr-ı metlû vahiy ile Peygamber Efendimiz'e (sav) beyan edilmiş



dini hükümler ve Efendimiz'in (sav) içtihatları, dinimizin ve diyanetimizin menbaı ve menşei ve kaynağı olan din-i mübin-i İslâm ve ona bağlı olan ilahiyat ilimleridir.

Mesela tefsir, hadis, akaid, fıkıh gibi...

İkincisi, kaynağı tabiat olan ilimlerdir ki; tabiatındaki fizik, kimya, biyoloji gibi ilimlerden tezahür eden tabiat olayları, yağmur, sel, atmosfer yapısı, yer hareketleri gibi, uzaydaki hadiseler gibi, kaynağı itibariyle direkt tabiattan alınan ilimlerdir.

Mesela astronomi, tıp, biyoloji, fizik, kimya gibi...

Üçüncüsü de, kaynağı direkt olarak insan olan tarih, ekonomi, hukuk, felsefe gibi ilimlerdir.

**'BEŞİKTEN MEZARA KADAR ÖĞRENİN!'**

Ve Kur'ân-ı Kerim, bu ilimleri, hiçbirisini diğerinden ayırmadan, “beşikten mezara kadar” öğrenmeyi kadın-erkek bütün ümmet-i Muhammet'e emretmiştir. Bu cihetle Müslümanlar, ilim öğrenmeyi farz telakki edip, ilim öğrenme yolunda her bir gayreti, ilim yolunda yapılan hicreti, ilim yolunda yapılan yolculuğu, ilim yolunda harcanan parayı, tamamen Allah yolunda mücadele telakki etmiş; ister beşerî, ister tabîi, ister ilahi kaynaklı olsun, ilim okumanın nafle ibadet olduğu bilinci

**Âlem-i İslâm'ın bütün meselelerinin altında cehalet ve fakirlik vardır, fakat cahillik fakirlikten eşeddir.**



içerisinde ilme sahip çıkmışlardır.

Ancak bu, birkaç yüzyıl devam etmiş, daha sonra İslâm âleminin üzerine çöken gaflet, önce ilimleri birbirlerine tercih etme durumuna getirmiştir. Abbasi Devleti ve Selçuklu Devletleri döneminde bilimde zirveye çıkan Müslümanlar, daha sonra ilim deyince sadece tefsiri, hadisi, fıkhi, yani dini ilimleri anlamış, maalesef diğer ilimlere yeteri kadar önem verememiştir.

Her ne kadar bir kısım İslâm âlimi, zaman zaman çıkıp, münferiden müsbet ilimlerde önemli eserler vermişlerse de, bu sistematik bir halde geliştirilememiştir. Bu, Âlem-i İslâm'da cehaleti doğurmuştur. Önce müsbet ilimler (tabii ilimler ve beşeri ilimler) yastık altına atılmış, önemsiz görülmüş ve ilim deyince alttan gelen nesil tamamen dini ilimlere yönlendirilmiş, daha sonra da dini ilimlerde eğitim gören insanlar geleneksel İslâm'ın bir handikabı içerisinde direkt Kur'an'dan ilham almayı bırakıp, bir önceki hocasının şarihliğini ve tercümesini ve tekrarını veyahut da ilmihalini yapmayı, ilim telakki eder hale gelmişlerdir. Böylelikle, Âlem-i İslâm önce ilmi kaybetmiş ve cehaletle tanışmıştır.

İlimle cehalet, gece ile gündüz gibidir. Birden gelmez, birden yok olmaz. Derece derece, kademe kademe yok olur. Âlem-i İslâm, aydınlık günlerden karanlık günlere doğru yavaş yavaş ilerlemiş ve Avrupa'nın orta çağda yaşadığı karanlık dönemi yirminci yüzyılda yaşamıştır. Bunun en önemli sebebi İslâm dünyasının akla küsmesi ve bundan dolayı da bilime sırt dönmesidir.

Nitekim Kur'an-ı Mübin'de **"Allah, akıllarını kullanmayanları pislîğe gömer."** (3) buyurulmuştur.

**YANLIŞ BİR ALGI: 'GÜVENİLMEZ ADAM' İŞ ADAMLARI!**

**Bu hastalıklardan ikincisi, zaruret, yani**

**fakirliktir.** Âlem-i İslâm, cehalete düşer ol-dukça ve ilimden uzaklaştıkça ve geleneksel İslâm'ın tesiri altında gelenek, görenek, adet ve bir kısım yanlış inanışların ve hurafelerin ve din düşmanlarının ve sonradan Müslüman olan gayr-i Müslimlerin yanlarında getirdiği fikirlerin İslâmiyet'e girişiyle ağırlaşan ve doğru bakış açısından çıkan dünya görüşünü benimsemiş ve "bir lokma bir hırka", "iki akşeyi bir elinde tutan bizden değildir" gibi yanlış bazı düşüncelerle dünya hayatından kopmuş; ticareti, sanatı, kültürel faaliyetleri gayr-i Müslim azınlıklara bırakmış, kendisi o dönemin en şecaatli meslekleri olan din âlimliği ve askerliği tercih etmiş, okumayan kesim ise, ziraatla, tarımla, hayvancılıkla ve el sanatları ile uğraşmayı tercih etmiştir. Bunun neticesinde ekonominin ve bir milletin zenginliğinin yegâne temelini teşkil eden ticaret, sanayi, pazarlama ve bunların üzerinde toplandığı şirketleşme ve bunun tabii neticesi olan yatırım yapma, Âlem-i İslâm'da son derece zayıf kalmış, hatta yok denecek seviyeye gelmiştir.

Böylece Müslüman, ticaretle uğraşmamış, iki akşeyi bir elinde tutmamış, elindeki parasını harcamış, biriktirmemiş, parasını israf etmemiş, israfa yatırmamış ama yatırıma da dönüştürmemiştir. Yatırım yapmanın, insanlara ekmek kapısı açmanın, vesile olmanın bir sadaka-i cariye olduğunu unutmuş ya da ona kimse bunu öğretmemiştir. Ticaretle uğraşmak her zaman ayıplanmış, küçümsenmiş hatta zamanla hep gayr-i Müslimlerin, Ermenilerin ve hususen Yahudilerin yaptığı bir iş olduğu için adeta Ermenilik ve Yahudilikmiş gibi telakki edilmiştir. Ticaret ve iş adamlığı ayıplanmıştır. Hatta günümüzde dahi işadamlarına her zaman 'güvenilmez adam' gözüyle bakma hastalığı maalesef devam etmektedir. Bu, Müslümanların yatırım yapmasını, iş hayatında büyümesini engellemiştir. Dolayısıyla, iş hayatında, ticarette, sanayide ve pazarlamada iş adamı çıka-

**Abbasi Devleti ve Selçuklu Devletleri döneminde bilimde zirveye çıkan Müslümanlar, daha sonra ilim deyince sadece tefsiri, hadisi, fıkhi, yani dini ilimleri anlamış, maalesef diğer ilimlere yeteri kadar önem verememiştir.**





ramayan, zengin çıkaramayan yâni burjuvasını oluşturmamayan İslâm âlemi, diğer alanlarda da gerekli yatırımlarını yapamamış ve geri kalmıştır.

Âlem-i İslâm'ın bütün hastalıklarının ve bütün problemlerinin kaynağı, medarı ve menşei, cehalet ve zarurettir (yâni fakirliktir). Cehalete karşı silahımız ilimdir ki; gerek tabii ilimler gerek beşeri ilimler gerekse dini ilimler olmak üzere ilmin her yoluyla, her yönüyle ilgilenmek, hepsiyle iştigal etmenin ibadet olduğunu bilmek gerekir. Ayrıca İslâm âlemi paraya, ticarete, sanayiye, üretmeye, satmaya, pazarlamaya son derece önem vermeli ve açtığı her bir fabrikanın, yaptığı her bir yatırımın, çalışanlarına verdiği her bir maaşın sadaka-i cariye hükmünde olduğunun bilincinde olmalıdır.

Müslümanlar ticarette, sanayide ve üretimde, birbirleriyle yarışmalı, hatta Peygamber Efendimiz'in (sav) **"Şirketleşiniz!"** (4) emrine uyarak, büyük, devasa dünya şirketleri kurmalı ve bu işe el atmalıdır. Daha önce de belirttiğimiz gibi, Hz. Peygamber (sav) Mekke'den Medine'ye hicret ettiği zaman, Mekke'de İslâm'ı derinlemesine öğrenen Muhacirle, Medine'de ticaretle uğraşan Ensarı bir araya getirmiş ve bu iki zümre arasından kardeşlik tesis etmiştir.

#### İSLAM DAVASININ İKİ TEMEL SEMBOLÜ: ENSAR VE MUHACİR

Ensar ve Muhacir İslâm davasının iki temel sembolüdür. Muhacirün sembolü, genelde okuyan ve ilimle iştigal eden sahibeyi temsil eder. Ensar ise, Medine'de Muhacirlere sahip çıkan, onların maddi manevi ihtiyaçlarını gören sahâbenin ikinci bölümünü temsil eder. Bu cihetle Âlem-i İslâm'ın yeniden dirilişi bir yandan ilimde, kültürde, fende, felsefede ve teknolojiye canlanmaktan (ki, bunun yolu eğitimden ve bilimden geçer) bir yandan da cehaletle yapılacak olan

bu savaşta, gerekli olan masrafların ve ihtiyaçların karşılanması için ekonomi ve ticaret alanında canlanmadan geçecektir ki; bunu da Ensar dediğimiz insanlar karşılayacaklardır.

Dolayısıyla bir yandan Muhacirün taifesinden bir taife ilimle cehalete karşı mücadele verirken, öte taraftan Ensar taifesi de Allah yolunda mücadele edenleri maddi yönden finanse edecek, onların ihtiyaçlarını karşılayacak ve "es-sebebu kel fail" sırrınca (Bir şeye sebep olan onu yapmış gibidir, savaşa giden bir askere at vermenin, silah vermenin, erzak vermenin, savaşa gitmek kadar sevap getirmesi gibi) Muhacirünü desteklemek suretiyle aynı sevaba onlar da ortak olacaktır.

#### Elhâsıl:

Âlem-i İslâm'ın bütün hastalıklarının ve bütün problemlerinin kaynağı, medarı ve menşei, cehalet ve fakirliktir. Cehalete karşı silahımız ilimdir ki; gerek tabii ilimler, gerek beşeri ilimler, gerekse dini ilimler olmak üzere ilmin her yoluyla, her yönüyle ilgilenmek, hepsiyle iştigal etmenin ibadet olduğunu bilmek gerekir. Fakirliğe karşı silahımız ise: sanayiye, ticarete ve finansla son derece önem vermek ve helal dairesinde bunlarla iştigal etmenin nafle ibadet hükmünde olduğunu hiçbir zaman hatırdan çıkartmamaktır.

**Evet; İslâm âlemi ne zaman cehalet ve fakirliği yenerse o zaman kendini bulacak ve Müslümanlar tüm dünyaya örnek olacak mümtaz bir medeniyetin fertleri haline gelecektir.**

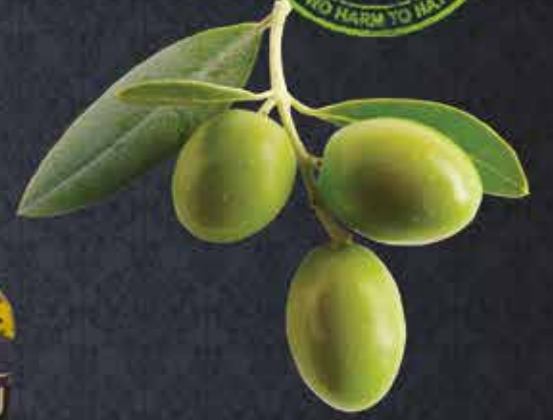
#### Dipnotlar:

1. Zümer Sûresi; 39/9
2. Necm Sûresi; 53/39-40
3. Yûnus Sûresi; 10 /100
4. Ebü Dâvud, Edeb 20; İbnu Mâce, Ticârât 63

**İslâm âlemi paraya, ticarete, sanayiye, üretmeye, satmaya, pazarlamaya son derece önem vermeli ve açtığı her bir fabrikanın, yaptığı her bir yatırımın, çalışanlarına verdiği her bir maaşın sadaka-i cariye hükmünde olduğunun bilincinde olmalıdır.**



# Batu Zeytinyağları



[www.batugida.com.tr](http://www.batugida.com.tr)

[www.batuzeytinyaglari.com](http://www.batuzeytinyaglari.com)



Telefonla Sipariş alınır!

+90 224 482 22 23

# Dünyalı Bir Peygamber



● **Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM**

İLSAM Yüksek İstişare Heyeti Başkanı  
(Eskişehir) Osmangazi Üniversitesi  
İlahiyat Fakültesi Dekanı

İnkârcılar, **“Muhammed’e onu desteklemek üzere bir melek gönderilse (biz de görsek) olmaz mıydı?” derler...** (En’âm, 6/8)

Küfürde direnenler şöyle diyorlar: **“Böyle peygamber mi olur? O da diğer insanlar gibi yiyor içiyor, çarşı pazar dolaşıyor. Hiç olmazsa onun yanına bir melek verilmeli ve halkı onunla birlikte uyarmalıydı! (Madem böyle bir şey olmuyor) hiç değilse kendisine bir hazine indirilmesi ya da onun da bizim de içinden yiyip içebileceğimiz bir bahçesinin olması gerekmez miydi?..”** (Furkan, 25/7-8)

İnkârcılar, **“Tanrısından Muhammed’e, açıkça görebileceğimiz bir mucize indirilseydi ya!”** demektedirler. Sen onlara de ki: **“Mucize indirmek Allah’ın elindedir. Bilin ki ben sadece uyarıcıyım.” Hem kendilerine okunan bu kitabı sana indirmemiz (mucize olarak) onlara yetmiyor mu? Şüphesiz bu Kur’ân’da dünya ve ahrette mutlu olmanın yollarını gösteren ilke, uyarı ve öğütler vardır, fakat bunu yalnızca inanan kimseler anlar.”** (Ankebut, 29/50-51)

Bu ve benzeri ayetler bize müşriklerin peygamber tasavvurunu anlatmakta, fakat bütün bunlar gerçekleşse bile onların yine de inanmayacakları Allah tarafından kesin bir dille ifade edilmektedir. İlginçtir ki bu kadar açık dile getirmeseler de günümüzdeki bir kısım dindar Müslümanlar da Hz. Peygamber (as)’ı yukarıda talep edilen benzer niteliklerle tavsif etmekte ve onu bu dünya şartlarından, din diliyle sünnetullah dediğimiz varlık âleminin bağlı olduğu ilahi kanunlardan soyut-



layarak yücelttiklerini düşünmektedirler. Böyle yapmakla farkında olmadan O’nun hayatımızdan çıkmasına zemin hazırlamakta ve bize örnek olması bakımından O’nu gerçeklik ilkesinden uzaklaştırmaktadırlar. Oysa Kur’ân’a ve onu en güzel şekilde hayatına yansıtan Hz. Peygamber (as)’ın faaliyetlerine baktığımızda O’nun ne kadar dünyalı, yani dünyadaki ilahi yasaların gereğini yerine getiren biri olduğunu açıklıkla görmekteyiz. O’nun hayatıyla ilgili şu basit tespitler bu düşüncemizin ne kadar isabetli olduğunu göstermektedir.

Efendimiz (as) peygamberlik görevini alması sonrasında “kalk ve toplumu uyar!” emrini alır almaz tabir caizse canını dişine takarak tebliğ faaliyetine başlamış, çarşı-pazar-panayır demeden dolaşmış, umduğu başarıyı elde edemeyince Taif’e yolculuk yapmış, akabe bey’atleriyle Medine’ye açılmanın yollarını aramıştır. Bütün bunları yaparken gördüğü manevi baskılar yanında

Oysa Kur’ân’a ve onu en güzel şekilde hayatına yansıtan Hz. Peygamber (as)’ın faaliyetlerine baktığımızda O’nun ne kadar dünyalı, yani dünyadaki ilahi yasaların gereğini yerine getiren biri olduğunu açıklıkla görmekteyiz.

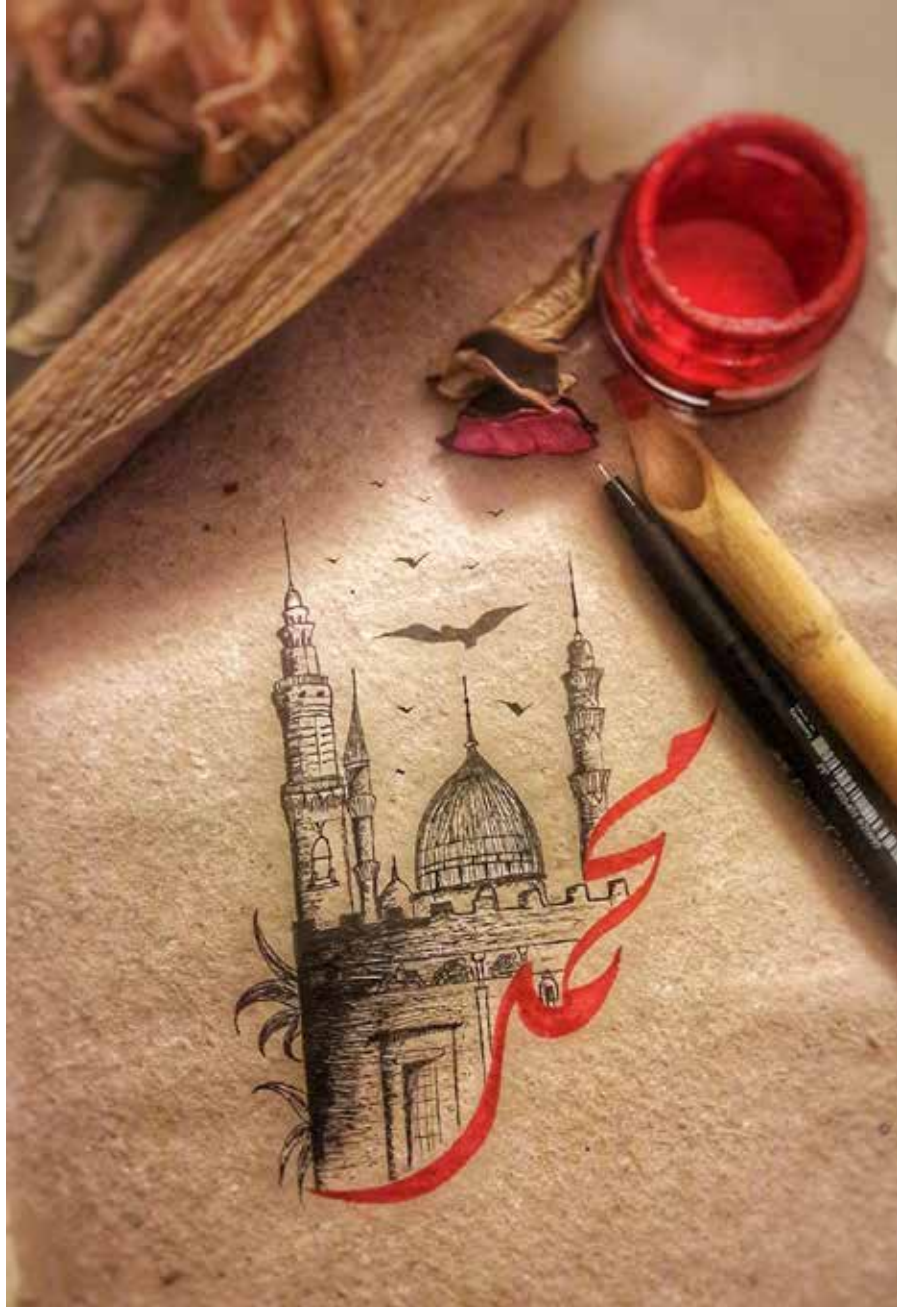


fili saldırılara maruz kalmış, zaman içinde taşlanmasına, dişinin kırılmasına, yanağının parçalanmasına varan eziyetlerle karşılaşmıştır. Kâinatın Efendisi gibi çok özel vasfı bulunan bu son peygamber için Allah gökten azap göndermemiş ya da peygamberini görünmez bir zırh ile bu fili tecavüzlere karşı korumamıştır.

### SEBEPLERİN TÜKETİLMESİ

Dünyalı bir peygamber nitelemesi için O'nun hicreti güzel bir örnektir. Medine'ye hicret etmeden önce kendisi günlerce düşünüp plan yapmış, müşrikleri yanıltmak için yatağına Hz. Ali'yi yatırmış ve arkadaşı Hz Ebu Bekir (ra) ile birlikte müşriklerin takibinden kurtulmak için Medine'ye aksi istikamette olan Sevr dağı istikametine gitmiştir. Dağa çıkarken de dağın değişik katmanlarında bulunan mağaralara sığınmayı tercih etmek yerine en zirveye çıkmayı ve mağara bile denemeyecek üç kayayla oluşan bir kovuğa sığınmayı tercih etmiştir. Sıyer kitaplarında okuduğumuza göre Allah onları örümcek ağı ve güvercin yuvası ile müşriklerin gözünden saklamış ise, bunu daha aşağılarda ve sığınma açısından daha müsait diğer mağaralarda da yapabilir, peygamberini zirveye kadar yormazdı. Evet, Allah'ın yardımı haklıdır ve peygamberine yardım etmiştir. Fakat O'nun bu yardımı Peygamber (as) elinden geleni yapmadıkça, yani sünnetullah gereği sebepleri tüketmedikçe gerçekleşmemiştir. Efendimiz (as) Sevr dağındaki mağarada üç gün kalmış, bu süre içinde kendisine yemek semadan değil Esmâ'dan, yani Hz. Ebu Bekir (ra)'ın kızından gelmiştir. Bu esnada kendilerini Medine'ye salimen ulaştırabilecek bir rehber araştırılmış ve yolculuklarını bulan bu rehberin yöntem ve taktikleri neticesinde sorunsuz olarak tamamlayabilmişlerdir. Oysa dünya şartlarından soyutlanmış, tabir caizse her şeyi sihirli söz ve dokunuşlarla çözebilen bir peygamber olsaydı mağarada iken gökten yemek indirtir, yolculukta Cebrail ile uzaktan kumanda ile haberleşerek bir insan rehberine ihtiyaç duymazdı.

Hız. Peygamber (as)'ın amcası Abbas'ı Mekke'de istihbarat şefi olarak bırakması ile ilgili de aynı durum söz konusudur. O hiçbir zaman "ben ayrıldıktan sonra Mekke'li müşriklerin hile ve tuzaklarını nasıl olsa Allah bana bildirir" gibi bir düşünce içinde olmamış, kendisi beşeri planda hesabını yapıp tedbirini almıştır. Hicret sırasında konakladığı Ranuna vadisinde epeyce bir süre kalmış, yol yorgunluğunu üzerinden atıp kendini toparlamış, özellikle kendisini tanımayan Medine'li Yahudiler ve diğer eşrafın huzuruna dinç ve bakımlı bir görünümle çıkarak onlar üzerinde hayranlık uyandırmıştır.



### GERÇEKLİK İLKESİ

Medine'ye geldiğinde nüfus sayımı yaptırmayı, Yahudi kabileleriyle anlaşmalar yapması, Ensar-Muhacir kardeşliğini tesis etmesi, Malını yurdunu terk edip muhtaç olan sahabeleri ticarete yönlendirmesi, pazarda piyasa kurallarını işletmesi Hız. Peygamber (as)'ın bütün işlerini siyasi, sosyal ve ekonomik kuralların gerektirdiği dünya şartlarına göre düzenlediğinin en güzel kanıtlarındandır. Hatta hayat pahalılığından şikâyet eden ve fiyatların ucuzlaması için kendisinden dua isteyen sahabe Hz. Peygamber (as)'ın, bu hususun tamamen arz-talep dengesiyle ilgili olduğu anlamına gelebilecek bir cevap vermesi, böyle şeylerin Allah'a dua ile değil piyasa kurallarının gerçekleştirilerek düzeleceğine dair çok güzel bir örnektir. Tarım ürünlerin ithal edildiği Mekke'de çeşitli haksızlıklara sebep

**Hız. Peygamber (as)'ın bütün işlerini siyasi, sosyal ve ekonomik kuralların gerektirdiği dünya şartlarına göre düzenlediğinin en güzel kanıtlarındandır. Hatta hayat pahalılığından şikâyet eden ve fiyatların ucuzlaması için kendisinden dua isteyen sahabe Hz. Peygamber (as)'ın, bu hususun tamamen arz-talep dengesiyle ilgili olduğu anlamına gelebilecek bir cevap vermesi, böyle şeylerin Allah'a dua ile değil piyasa kurallarının gerçekleştirilerek düzeleceğine dair çok güzel bir örnektir.**



olmasından dolayı selem akdini (tarım ürünleri ile alakalı para peşin mal veresiye şeklindeki alış-veriş akdi) yasaklayan Hz. Peygamber (as), bir tarım beldesi olan Medine’de pek çok ticari muamelenin selem akdi ile gerçekleştiğini görmesi üzerine Mekke’de verdiği hükmü değiştirmiş, haksızlığa yol açabilecek bazı hususları önleyecek şartlar koyarak selem akdini Medine’de serbest bırakmıştır. Bu da Hz. Peygamber(as)’in gerçeklik ilkesine bağlı dünyalı bir peygamber olduğunun bir başka örneğidir.

### İNSANİ VASIFLARLA İNSANLIĞA ÖRNEK

Dünyalı peygamber dünya işlerinde yanılabilen, ortak akla önem veren, gerektiğinde hanımlarına danışıp onlardan fikir alabilen, savaşta hendek kazılması yöntemini Arap olmayan bir sahabenin teklifiyle uygulayabilen, gaipten haber vermeyen, seven, kızan, savaşan, hanımlarıyla problemler yaşayan, affeden, gülen, ağlayan, acıkan, yorulan, uyuyan, unutabilen kısacası normal insan vasıflarıyla muttasıf bir kişidir. İşte böyle bir kişilik olarak da insanlık için bir örnektir. Çünkü her sıkıştığında olağanüstü yetenekleriyle mucizeler yaratan, Allah’tan istediği zaman yardım alan bir kimse, bu yetenek ve imkânları olmayan insanlar için örnek olamaz. Örnek insan, örnek olduğu insanlardan farklı olmayan,

sünnetullah açısından onların sınırlarıyla sınırlı olandır. Bu durum O’nun sıradan, değersiz ve vasıfsız bir insan olduğu anlamına asla gelmez. O elbette ki Yüce Allah tarafından seçilme lutfuna ermiş, şairin ifadesiyle “taşlar arasında bir yakut” misali çok çok değerli bir kişiliktir. Biz burada dünyalı peygamber ifadesiyle uzaylı olmayan, harikulade vasıfları ve uçan kaçan sıfatları bulunmayan bir insan kişiliğine sahip, ayakları yerde bir insan peygamberi kastediyoruz. Bununla da O’nun ümmeti olan bizlerin, O’nun çalışmaya, çabalamaya, didinmeye, özetle sünnetullah ve sonrasında da ancak sebepler tükenince tevekküle dayalı hayat tarzını örnek almasını amaçlıyoruz. O, sebeplere sarılmayı hiç terk etmedi. İnandı, inancının gereğini yaptı ve başardı. O’nu örnek alan her kim olursa olsun mutlaka başaracaktır.

O halde gelin müşriklerin yarı alayla çizdikleri peygamber profilini, sevgi adına, yüceltme adına kendi inanç dünyamıza resmederek insanlığın en mükemmel rol modelini hayatımızdan çıkarmayalım. Unutmayalım ki, gerçeklik ilkesiyle örtüşmeyen rol model kişilikler dünya gerçekleri karşısında bir anlam ifade etmezler.

Kutlu doğum vesilesiyle Yüce Nebi’ye selam ve hürmetlerimi arz ediyor, Rabbimden cümlemizi onun yolunda kaim ve daim kılmasını niyaz ediyorum.

**O’nun ümmeti olan bizlerin, O’nun çalışmaya, çabalamaya, didinmeye, özetle sünnetullah ve sonrasında da ancak sebepler tükenince tevekküle dayalı hayat tarzını örnek almasını amaçlıyoruz. O, sebeplere sarılmayı hiç terk etmedi. İnandı, inancının gereğini yaptı ve başardı. O’nu örnek alan her kim olursa olsun mutlaka başaracaktır.**



Hiz. Peygamberi Anlamada, ‘Tarihsel Muhammed’ İle ‘Menkıbevi Muhammed’i, Birbirinden Ayırmanın Önemi

## Hiz. Muhammed’i gerçekten tanıyor muyuz?\*



### ● Prof. Dr. Sönmez KUTLU

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi  
Mezhepler Tarihi Öğretim Üyesi

Hiz. Muhammed, hakkında akademik ve tarihsel binlerce yazı yazılmış olan tarihsel bir şahsiyettir. **Tabi bir kişi hakkında bu kadar çok yazılıp çizildikten sonra, o şahsiyeti bütünüyle tanımak da giderek zorlaşmaktadır.** Bu duruma, birçok farklı görüşün ortaya atılması sebep gösterilebilir, çünkü birbirinden farklı olan birçok görüş insanların kafasında farklılık oluşturur ve doğru sonuca gitmeyi zorlaştırır. **İşin içine zaman faktörü de katıldığında, tarihsel olaylarda salt doğruyu bulmak daha da zordur.** Bu makalede daha çok Menkıbevi Muhammed tasavvuru üzerinde durulmuştur.

Hiz. Muhammed’i insanüstü bir varlığa dönüştürme çabası, tasavvuf literatüründe diğer alanlara göre daha yoğundur.

İslam dünyasında Hiz. Muhammed tasavvurları birbirinden farklı olabilir, bu farklılıkları mezheplere göre ya da İslami literatürlere göre ayırabiliriz. Örneğin Şii peygamber tasavvurunda Hiz. Muhammed, peygamberlik misyonundan çok Hiz. Ali’yi imamete tayin etmek gibi bir görev üstlenmiştir.

Sünni literatürde, onun beşeri ve peygamberlik misyonu öne çıkarılmakla birlikte, her bir ihtisas alanı Hiz. Muhammed’in farklı yönlerini öne çıkarmaktadır. Siyer ve Megazi kitaplarında, efsanevi bir kahraman olarak, peygamberlik döneminin hemen hemen tamamını, savaş meydanlarında savaşıarak geçiren; fıkıh kitaplarında bütün gün bir müftü, bir kadı ya da müctehit olarak teşrii faaliyetlerde bulunan; hadis kitaplarında söz, fiil ve takrirlerinden oluşan sünnet koyucu; Kelam kitaplarında diğer Peygamberlere nazire olarak pek çok mucize gösteren; tasavvuf edebiyatında “kainat yaratılmadan önce Allah’ın nurundan yaratılmış”

insan üstü bir şahsiyete dönüşen birisi olarak takdim edilmektedir.

### İNSANÜSTÜ VARLIK TASAVVURU

Yukarıda sayılan geleneklere ait klasik eserlerin pek çoğunda bu yaklaşımın izlerini görmek mümkündür. Ancak insanüstü özelliklere sahip bir varlığa dönüşmesi veya menkıbevi bir şahsiyete büründürülmesi ile ilgili malzemeye tasavvufi edebiyatta daha fazla rastlanır.

Hiz. Muhammed’i insanüstü bir varlığa dönüştürme çabası, tasavvuf literatüründe diğer alanlara göre daha yoğundur. Bu çaba peygamberin “bana sizin dünyanızdan kadın, güzel koku ve namaz sevdirdi” hadisi ile temellendirilmektedir. Bu görüşe göre, Hiz. Muhammed Allah’ın nurundan yaratılmıştır ve onun gölgesi yoktur, böylelikle bu özellikler onu insanüstü bir konuma getirmektedir. Bu görüşü Şeyh Safiüddin ve Muhammed Hamidullah desteklemektedir. Onlara göre Hiz.



Muhammed Allah'ın nurundan yaratılmıştır, gölgesi yoktur ve insani dünyadan ayrılmamak için karnına taş bağlamaktadır. O ölmez, yok olmaz ve kâinattan önce bile vardır, hep var olacaktır, önce'den önce de vardı ve sonra'dan sonra da var olacaktır.

### O BÜTÜNÜYLE BİR İNSAN

Kuran'a göre Muhammed anlayışı ise "bana sizin dünyanızdan kadın, güzel koku ve namaz sevdirdi" hadisini bütünüyle beşerî düzlemde anlamıştır. Bu anlayışa göre ise Hz. Muhammed bütünüyle bir insandı, insani ve hoşagiden her şeyi küçümseyen bir melek gibi yaşasaydı, verdiği emirler bu dünyada kimsenin uygulamayacağı birer yazı olarak kalacaktı.

Tarihsel kişiliklerin hayatı üzerinde çalışma yaparken, onların menkıbevi kişilikleri ile tarihsel kişiliklerini birbirinden ayırmayı ilk uygulayan kişi Fuat Köprülü'dür. Köprülü, bu ilkeyi ilk olarak Hoca Ahmet Yesevi'ye uyguladığı için, büyük bir tepkiyle karşılaşmamıştır. Fakat bu ilkeyi peygamberlere uygulamak, düşünüldüğü kadar kolay değildir. Çünkü uygulanan kişi bir ideayı, bir olguyu temsil etmektedir. Kur'an ve tarihsel belgeler ile yapılan çalışmalar hariç, bu şekilde yapılan çalışmalar çok azdır. Hz. Muhammed dünya tarihine yön vermiş çok önemli bir şahsiyettir. Hayatı ile ilgili en küçük ayrıntılar bile bugüne kadar ulaşılmış noktadadır. Ancak aradan geçen yılların etkisi ve -belki iyi belki de kötü niyetli olarak- yanlış bilgilerin eklenmesiyle, ortada büyük bir bilgi yığını oluşmuştur. Onun hayatını bütünüyle anlamanın önündeki asıl engel de işte budur. Doğru ve yanlışla ayırt edilmesi gereken bu bilgiler üzerinde bir çalışma yapılırsa işte o zaman bizler Hz. Muhammed'in hayatını öğrenebiliriz. Hz. Muhammed hakkındaki tasavvurların kaynakları üzerinde çok dikkatli olmak

gerekmektedir. Bu kadar kaynak arasında, peygamberin hayatının doğru şekilde analiz edilebilmesi gerekmektedir.

Bu kaynakların başında Kur'an gelmektedir. Kur'an'a göre Hz. Muhammed, diğer insanlar gibi bir beşerdir. Arap putperestliğine tam tersi bir durum olan bu konuyu İlhami Güler ve Ömer Özsoy net bir biçimde açıklamıştır. Onlara göre Arap putperestliğinde kahinlik, gelecekte haber verme, cinler ile görüşme, melekler hakkındaki telakkiler vs. gibi görüşler hakimdi ve tamamıyla kendileri gibi beşerî bir insanın peygamberlik sıfatlarını üstlenmesini tahayyül edemediler. Cahiliye Araplarına göre bir kişinin Allah'tan haber getirmesi, onun günlük hayatında da olağanüstü sıfatlarla donatılmış olması gerektiğinin bir göstergesiydi. Ancak hem Hz. Muhammed hem de Kur'an, peygamberin aslında onlar gibi bir beşer olduğunu ısrarla vurgulamıştır.

### O DAHİ HATA YAPMIŞTIR

Hz. Muhammed, ölümsüz değildir, duyguları olan, bunları herkes gibi yaşayan bir beşerdir. O da her insan gibi doğar, büyür ve ölür. Hayatı boyunca her insan gibi kızar, affeder, üzülür, güler ve ağlar. Bütünüyle hatasız değildir, o dahi hata yapar ve bunun farkına varır, tövbe eder. Yaptığı hatalar dolayısıyla birçok kez Allah'ın ikazına maruz kalmıştır. Her insanın başına gelebilecek olayları tabii olarak kendisi de yaşamıştır. Uyuyakalmış, namazı kaçırmış, yorulmuştur. Her insan gibi sevmiş ve sevilmiştir. Evlenmiş, baba olmuştur. Gaybı yalnızca Allah bilir diyerek kendisinden gaybı haber vermesini isteyenlere cevap vermiştir. Hatta Kur'an'da peygamberi gaybdan haber veren insanüstü bir şahsiyet olarak görenlere cevap niteliğinde ayetler vardır.

**Cahiliye Araplarına göre bir kişinin Allah'tan haber getirmesi, onun günlük hayatında da olağanüstü sıfatlarla donatılmış olması gerektiğinin bir göstergesiydi. Ancak hem Hz. Muhammed hem de Kur'an, peygamberin aslında onlar gibi bir beşer olduğunu ısrarla vurgulamıştır.**





Hız. Muhammed'e insanları İslam'a davet etmek için verilen tek mucize Kur'an'dır. Allah bunu tasdikleyen ayetleriyle Müslümanların gözündeki insanüstü peygamber algısını değiştirmeye çalışmıştır. Birçok kez, Hız. Muhammed'in insanları mucizelerle ikna etmek üzere gönderilen bir peygamber olmadığını açıkça vurgulamıştır. Peygamberimizin en önemli mucizesi, akli bir mucize olan Kur'an'dır. **Peygamberin beşeriliği, örnek alınabilmesi için çok önemlidir.** Aksi halde, insanların onu örnek alması mümkün olmayacaktı. Bu olguyu daha doğru anlayabilmek için, İslam tarihi ve Müslümanların tarihini ayrı ayrı değerlendirmek gerekmektedir.

#### NÜBÜVVET VE DEVLET BAŞKANLIĞI YÖNÜ

Hız. Muhammed'i Kur'an'dan ayırmak mümkün değildir çünkü peygamberin hayatını adadığı her fıkra kaynağı Kur'an'dır, ancak öte yandan peygamberin nübüvvet yönü ile devlet başkanlığı yönünü ayrı şekilde ele alabiliriz. Devlet başkanlığı görevi ilahi değil beşerî bir yöndür, tamamen insani olarak ele alınmalıdır. Vahiy sürecinde peygamberin liderliğinde gerçekleşen ilkeler temel hak ve özgürlükler ile ilgilidir. Buna rağmen İslam tarihinde peygamberin vefatından sonra, İslam'ı benimsetmeye yönelik baskı ve dayatmalar vuku bulmuştur. Bu süreçte özgürlüğü merkeze koymak, İslam'ı anlama ve güncelleştirme konusunda yeni bir açılım olacaktır.

Bugün bile "kılıç ile İslamlaştırma" ifadesi yanlış bir ifadedir. Hız. Muhammed'in hayatına bakıldığında bu şekilde bir uygulama görülmemektedir. Bu tarz kavramlar İslam'ı ve peygamberi anlama

konusunda birer tehdit unsuru olmaktadır. Dinde zorlamanın olmadığı ve özgür iradenin esas olduğu birçok ayet Kur'an'da mevcuttur. Kılıç zoruyla İslam'ı kabul ettirme çabası olmayan Hız. Muhammed, barış ve merhamet insanıdır. Bu kanı, peygamberin hayatı incelendiğinde oluşmaktadır. O hiçbir zaman mesajını zor kullanarak yaymak derdinde olmamıştır. İslam'ı kabul etmeyen insanların ötekileştirmemiş, hatta onların da birer insan olduğunu her fırsatta dile getirmiş, toplu bir infial yaratma derdinde hiç olmamıştır. Komşu hakkına riayet etmiş, hatta o komşu gayrimüslim bile olsa onların hakkını savunmuştur.

Kısaca şunu söylemek istiyorum; biz İslam'ı ve Hız. Muhammed'i bilimsel verilerin ışığında ve bilimsel yöntemlerle yeniden okumak zorundayız. Özellikle Hız. Muhammed'i doğru anlayabilmek için onun tarihsel kişiliğiyle menkıbevi kişiliğini birbirinden ayırmak gerekiyor. Sözlerimi, hiçbir insanın mutlak öteki olmadığını çok veciz bir şekilde dile getiren Ahmet Yesevî'nin bir beytiyle bitirmek istiyorum.

Sünnet imiş kafır bolsa birme azar

Köngli kattığı dil-âzârdın Hudâ bizâr

\* Bu yazı Prof. Dr. Sönmez KUTLU'nun 20-22 Nisan 2007 tarihli 'Hız. Muhammed ve Evrensel Mesajı Sempozyumu'nda 'Hız. Peygamberi Anlamada, "Tarihsel Muhammed" ile "Menkıbevi Muhammed", Birbirinden Ayırmanın Önemi' başlığı ile sunduğu tebliğden derlenmiştir. Yazının tamamına *İslami İlimler Dergisi Yayınları*:2, Aralık 2007, Sf. 33-45 kaynağından ulaşabilirsiniz.

**O'nun hayatında davranış estetiğinin ne manaya geldiğini bize en güzel bir şekilde anlatan Mekke'nin fethindeki tutumudur. Hız. Muhammed (a.s.), Mekke'ye kibirli seçkinlerin girdiği gibi mutantan bir şekilde değil, devesinin eyeri üzerine eğilerek mütevazı bir biçimde şefkat ve merhamet kahramanı olarak girmiştir.**

# Hız. Muhammed'in Gençlerle İletişimi



● Prof. Dr. Abdullah KARAHAN  
Uludağ Üniversitesi  
İlahiyat Fakültesi Dekan Yardımcısı

Yüce Yaratıcı'nın kullarına bahsettiği sayısız nimetin belki de en kıymetlisi, ömür dediğimiz insanın hayatına takdir edilen süredir. Çünkü o, diğer nimetlerin hayata geçmesi ve bir anlam kazanması için olmazsa olmaz ve vazgeçilmez konumdur. Ömür dediğimiz bu eşsiz nimetin en canlı ve en verimli çağı ise gençliktir.



İnsanoğlu gençken her zorluğun üstesinden gelebilecek seviyede güce ve özelliklere sahiptir. Zihni yeteneklerinin en iyi çalıştığı ve enerjisinin doruğa çıktığı bir dönemi yaşamaktadır. Kendini yetiştirme, çalışıp kazanma, evlenip aile kurma, insanlara ve toplumuna yararlı olma ve Allah'a ibadet etme gibi hususlarda hayatın en büyük dönüşümlerini ve atılımlarını bu çağda yaşar. Hepsinden önemlisi kendisine bahşedilen türlü nimetin tadına varma, hayatın güzelliklerini ve canlılığını hissetme hususunda hayatının en güzel zamanlarını geçirmektedir.

Gençlik çağının özellikleri ve güzellikleri, bilinçli ve iyi kullanıldığı takdirde, insana sağlıklı, mutlu, huzurlu ve müreffeh bir gelecek hazırlar. Ancak bu dönem insan hayatına sıkıntı getirmesi muhtemel bazı tehlikeleri de içinde barındırmaktadır. Gençliğin kazandırdığı güzel özellikleri dikkatsiz ve hoyratça kullanan insanlar hem maddi hem de manevi bazı zararlara uğramaktan kurtulamazlar.

## GENÇLİĞİNİZİ NE ŞEKİLDE HARCADINIZ?

Sevgili Peygamberimizin "İnsanoğlu kıyamet gününde, gençliğini nerede ve ne şekilde harcadığından, yaptığı işleri hangi amaçla yaptığından, malını nereden ve nasıl kazandığından, nerelere harcadığından, bedenini ve sağlığını nerede ve ne şekilde yıpratmış olduğundan sorguya çekilmedikçe yerinden ayrılamayacaktır"(1) buyruğu, gençliğin insan hayatı için önemine dikkat çektiği gibi aynı zamanda onu gerektiği şekilde geçirme konusunda bir uyarı niteliği de taşımaktadır.

Gençlik, insan hayatı için önemli olduğu kadar toplumların güçlü ve sağlıklı bir yapıya kavuşmuş olması açısından da önemlidir. Zira gençler bir toplumun geleceğidir. Onlar geleceğin yetişkinleri olarak, içinde yaşadıkları toplumun ihtiyaçlarını karşılama ve ayakta kalmasını sağlama hususunda sorumluluk üstleneceklerdir. Bunun için o toplumun geçmişinden getirdiği önemli örf ve gelenekler ile kültürü bu çağda

Gençlik, insan hayatı için önemli olduğu kadar toplumların güçlü ve sağlıklı bir yapıya kavuşmuş olması açısından da önemlidir. Zira gençler bir toplumun geleceğidir.



**Her toplum öncelikle hayatiyetini devam ettirebilmek, bunun bir adım ilerisi olarak güçlenmek ve gelişip ilerleyebilmek için sağlıklı, mutlu, bilgili, çalışkan ve üretken nesiller yetiştirmeye büyük önem verirler.**



öğrenilmiş ve benimsenmiş olmalıdır. Gençler kültürlerini yeterli düzeyde öğrenebilirlerse toplumun sürekliliği sağlanmış olur. Aynı zamanda gençlerin kendilerine sağlıklı, mutlu, huzurlu ve müreffeh bir hayat kurmayı başarabilmeleri de o toplumun düzeyini yükseltir ve gelişmedeki başarısını artırır.

Bu nedenle her toplum öncelikle hayatiyetini devam ettirebilmek, bunun bir adım ilerisi olarak güçlenmek ve gelişip ilerleyebilmek için sağlıklı, mutlu, bilgili, çalışkan ve üretken nesiller yetiştirmeye büyük önem verirler.

### TOPLUMUN EN VAZGEÇİLMEZ GRUBU

Yüce Yaratıcının rızasına uygun yeni bir toplum ve dünyadaki tüm insanları içine alması hedeflenen bir ümmet oluşturmakla görevlendirilmiş olan Allah Elçisi'nin bu gerçeğin farkında olmaması düşünülemez. Üstlenmiş olduğu görevin bir gereği olarak tüm toplum kesimleriyle farklı iletişim şekilleri geliştiren sevgili Peygamberimiz, oluşturmak istediği toplum modelinin en vazgeçilmez grubunu oluşturan gençlere özel bir önem vermiştir.

Allah Elçisi her fırsatta gençlerle bir araya gelmiş, sohbet etmiş, onların sorunlarını dinlemiş ve problemlerini çözme hususunda onlara yardımcı olmuştur. Gençlerle iletişim kurarken onların yaşlarına ve duygu dünyalarına uygun hareket etmeye özen göstermiştir. Öylesine samimi, içten ve sevgi dolu bir yürekle davranmıştır ki, gençler O'nun yanında olmak ve O'nunla bulunmak için can atmış, O'na gönülden bağlanmıştır. Sevgi Peygamber'ine rahatlıkla sıkıntılarını anlatmış, içlerini dökmüş, gönüllerinden geçen her duyguyu O'nunla paylaşmıştır.

Şu olay Allah Elçisi'nin gençlerle iletişiminin hangi safhalara kadar vardığını göstermesi açısından dikkat çekicidir:

Bir gün Hz. Peygamber'in yanına bir delikanlı çıkagelir ve "Ey Allah'ın Elçisi! Zina etmem için bana izin ver" diye ilginç bir istekte bulunur. Rahmet ve şefkat Peygamberi (sav), bugün bizim son derece sert tepki vereceğimiz bu ilginç hareket nedeniyle o delikanlıya kızmaz, bağırmas, yaptığını terbiyesizlik olarak değerlendirip onu huzurundan kovmaz. Aksine büyük bir sükûnet içinde delikanlıya "yanıma yaklaş" der; onu yanına oturtur ve:

- "Sen bunun annene yapılmasını ister misin?" diye sorar. Genç:

- "Ey Allah Elçisi! Anam babam sana feda olsun, tabi ki istemem" cevabını verince Efendimiz (s.a.):

- "Sen nasıl istemiyorsan başkaları da böyle bir şeyin anneleri için olmasını istemezler" buyurur ve "Peki, kızının böyle bir duruma düşmesini ister misin?" diye ekler. Delikanlı:

- "Hayır ey Allah Resûlü!" cevabını verince Resûlullah:

- "Senin gibi başkaları da kızlarının bu duruma düşmelerini istemez" deyip konuyu pekiştirmek için aynı soruyu kız kardeşi, halası ve teyzesi için de delikanlıya yöneltir ve ondan aynı cevapları alır.

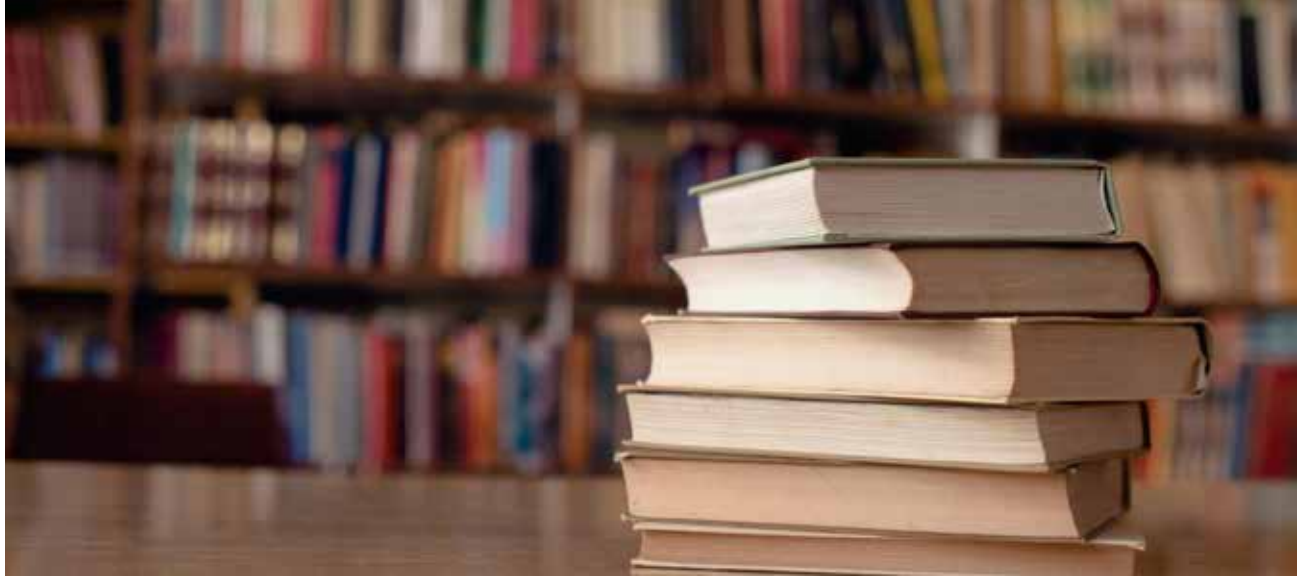
Tüm bu diyaloglar yaşandıktan sonra rahmet Peygamberi elini delikanlının omzuna koyarak:

- "Rabbim! Bu kulunun günahlarını bağışla, kalbini her türlü kötülükten arındır. Onu zinadan koru!" diye dua eder.(2)

Allah Elçisi'nin müsamahakâr, sıcak ve samimi yaklaşımı, başka insanlarla empati kurmayı sağlayan çarpıcı soruları ve en sonunda yaptığı samimi dua delikanlıyı derinden etkiler, ikna eder ve onun problemini çözer.

Resûlullah (sav) gençlerle samimi bir iletişim kurmamış, en mahrem konuları konuşacak derecede bir rahatlık sağlamamış olsa idi, o

**her toplum öncelikle hayatiyetini devam ettirebilmek, bunun bir adım ilerisi olarak güçlenmek ve gelişip ilerleyebilmek için sağlıklı, mutlu, bilgili, çalışkan ve üretken nesiller yetiştirmeye büyük önem verirler.**



delikanlı bizim bile hayretimize giden böyle aşırı bir konuyu gelip O'nunla paylaşabilir miydi? Elbette ki, hayır...

### TERBİYE VE EDEP

"Hiçbir baba çocuğuna güzel terbiye ve edepten daha değerli bir miras bırakmış olamaz"(3) buyuran Resûlullah'ın gençlerle iletişiminin en önemli yönünün onların dinî, kültürel ve ahlâkî yönden eğitimleri ile alakalı olacağı muhakkaktır. Nitekim Mescid-i Nebi'nin hemen yanı başında oluşturduğu, ilk yatılı okul olarak tarihe geçen "Suffe"de kalan genç öğrencilere bizzat kendisi özel dersler vermiş, öğrenciler arasında yoksul olanların maddi sorunlarıyla ilgilenmiş, gittiği yerlere onları da yanında götürmüş velhasıl onların gelişimini her yönüyle takip etmiştir.(4)

O kutlu eğitimci genç öğrencilerini teşvik etmek ve ilgilerinin devamını sağlamak için yeri geldiğinde onları överek onurlandırmış yahut onlara çeşitli görev ve sorumluluklar vermiştir. Sözgelimi genç sahabî Muâz b. Cebel'i "Ümmetimin içinde helâl ve haramı en iyi bilen Muâz'dır" diyerek övmüştür. (5) Bu övgünün genç Muâz'ın gönül dünyasında ne büyük yankıları olacağını bir düşünün!..

Resûlullah (sav) vahiy kâtiplerini de genellikle gençler arasından seçmiştir. Mesela 15-20 yaşlarındaki Zeyd b. Sâbit bunların en meşhurlarındandır.(6) Yine iyi yetişmiş gençlerin fetva vermesine müsaade etmesi ve çeşitli şehirlere ders vermek üzere genç öğretmenler göndermesi de Allah Elçisi'nin onlara duyduğu güvenin bir göstergesidir. Bu tutum aynı zamanda onların çalışma ve

gelişme yönündeki azimlerini artırmaya yönelik teşvik olarak da görülmelidir.

Allah Elçisi'nin gençlere güveni o kadar fazladır ki, kimi zaman onlara çok önemli görev ve sorumluluklar yüklemekten çekinmemiştir. Bazı gençleri zekât toplama işinde görevlendirdiği gibi diğer bazılarını kurduğu devletin elçisi yahut temsilcisi olarak başka memleketlere göndermiş hatta bir delikanlıyı rahatlıkla Medine dışındaki bir şehre vali olarak atayabilmiştir. Sözgelimi 21 yaşındaki Muâz b. Cebel'i Yemen'e vali olarak göndermiştir.(7)

Yine çoğu yaşlı sahabelerden oluşan ordulara genç delikanlıları komutan yapması da Allah Elçisi'nin gençlerin cesaret ve enerjilerinden gereği gibi yararlanmasını sağladığı gibi onların kendine güvenen karakter sahibi birer insan olarak gelişmelerine katkıda bulunmuştur. Mesela 18 yaşlarında olan Üsâme b. Zeyd'i Suriye'ye gönderdiği orduya komutan tayin etmiştir ki, bu ordunun askerleri içinde birçok ileri gelen sahabenin mevcut olduğu bilinmektedir. Hatta ashâbdan bazıları kırk bin kişiden oluşan bir orduya henüz 18 yaşında bir gencin kumandan tayin edilmesini hoş karşılamayınca, Hz. Peygamber Üsâme'ye arka çıkmış, onu överek başarılı olacağına inandığını söylemiş ve böyle düşünenleri hatalı yaklaşımlarından dolayı uyarmıştır.(8)

Yine Bedir Savaşı'nda İslâm ordusunun sancağını 21 yaşındaki Hz. Ali'ye,(9) Tebuk seferinde ise 20 yaşındaki Zeyd b. Sabit'e vermiştir.(10)

Ancak Hz. Peygamber gençlerden yararlanacağı derken onların cesaret ve heyecanını istismar yönüne de

**Allah Elçisi'nin gençlere güveni o kadar fazladır ki, kimi zaman onlara çok önemli görev ve sorumluluklar yüklemekten çekinmemiştir. Bazı gençleri zekât toplama işinde görevlendirdiği gibi diğer bazılarını kurduğu devletin elçisi yahut temsilcisi olarak başka memleketlere göndermiş hatta bir delikanlıyı rahatlıkla Medine dışındaki bir şehre vali olarak atayabilmiştir. Sözgelimi 21 yaşındaki Muâz b. Cebel'i Yemen'e vali olarak göndermiştir.(7)**





kesinlikle gitmemiştir. Onları muhtemel tehlikelerden uzak tutmak için elinden geleni yapmıştır. Sözelimi Uhud savaşında on beş yaşından küçük olmalarına rağmen savaşa katılmak isteyen, Abdullah b. Ömer, Zeyd b. Sâbit, Üsâme b. Zeyd ve Berâ b. Âzib gibi gençlerin bu isteklerini kabul etmeyip onları Medine'ye geri göndermiştir.(11)

### GENÇLERLE İLETİŞİMİN BAŞARISI

Bu etkin iletişimi sayesinde İslâm'ı yayma/yerleştirme ve Allah'ın rızasına uygun bir toplum oluşturma gayretlerinde gençlerin Sevgili Peygamberimize çok büyük katkıları olmuştur. Zulüm, baskı ve zorluklarla karşılaşıldığında gençler her zaman O'nun yanında ve ön saflarda yer almış, cesaretleri, dinamizmleri, yiğitlikleri, vefakârlıkları, fedakârlıkları ve açık sözlülükleriyle zorluklara göğüs germişlerdir. Tarih ve tabakât kitaplarına baktığımızda henüz Mekke'de iken Allah Elçisi'nin yanında zorlukları göğüsleyen sahabîlerden Hazret-i Alî'nin 10, Abdullah b. Mesud'un 15, Talha'nın 16, Abdurrahman b. Avf ve Sa'd b. Ebî Vakkâs'ın 17 yaşlarında birer delikanlı olduklarını öğreniyoruz. Bu gerçek bize, Allah Elçisi'nin davasını başarıya ulaştırmadaki gizli/açık sırlarından birini belki de en önemlisinin öğretir: Gençlerle iletişime verdiği önemi ve bu konudaki başarısını...

Allah Elçisi'nin genç hanımlarla iletişimi de aynı samimiyet ve yakınlıkta gerçekleşmiştir. Hanımlarının evine gelen genç hanımların eğitimleri ile de bizzat ilgilenen Resûl-i Ekrem, bu konuda hanımlarından da yardım almıştır.

Sevgili Peygamberimiz çok kısa bir zamanda her yönüyle gelişmiş, güçlü ve ahenkli bir toplum meydana getirmeyi başarabilmişse bunda gençlerle kurduğu sağlıklı iletişimin çok büyük bir rolünün olduğu muhakkaktır. Kendi döneminde

olduğu gibi sonraki dönemlerde de etkin olan devlet yöneticileri, kumandanlar, ilim adamları, hâkimler, tüccarlar gibi çeşitli sınıflara bakıldığında Allah Elçisi'nin ilgisi, eğitimi ve teşvikleriyle yetişmiş gençlerin büyük etkilerinin bulunduğu kolayca anlaşılır.

### ÜMİT KAYNAĞI

Tüm bu anlattıklarımızdan, her konuda olduğu gibi, gençlerle iletişim konusunda da en güzel örnek ve modelin, sevgili Peygamberimizin olduğu açıkça ortaya çıkmaktadır. Bir Peygamber olduğu kadar, bir eğitimci, olgun ve örnek insan olarak, O'nun çocuk ve gençlere yaklaşımını, onlarla olan ilişkilerini doğru bir şekilde öğrenip, bunların gerisinde yatan davranış prensiplerini kavradığımız ölçüde, kendi çocuk ve gençlerimize bunları yansıtmaya imkânı bulabiliriz.

Çocuklarımız ve gençlerimiz, bizim yarınlara ümitle bakmamızı sağlayan en önemli varlığımız ve ümit kaynağımızdır. Onları ne kadar iyi şekilde yetiştirirsek yarınlarmızı o derece sağlam temellere oturtmuş oluruz. Bu nedenle öncelikle geçlere hak ettikleri değeri vermeli ve onlarla iletişimimize özen göstermeliyiz.

Gençlerin bulunmadığı bir dünya eksik kalmaya mahkûmdur.

Ömür gençlikle, dünya gençlerle güzeldir...

#### Dipnotlar:

1. Tirmizi, Sıfatü'l-Kiyame, 1

2. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, V, 256, 257

3. Tirmizî, *Birr*, 33.

4. Bu konuda bazı örnekler için bkz. Buhârî, *Salât*, 58, 84; *Mevâkîtü's-salât*, 41; *Rikak*, 17; *Humus*, 6; Müslim, *Eşribe*, 176. Ayrıca geniş bilgi için bkz. Baktır, Mustafa, "Suffe", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, XXXVII, 469-470.

5. Tirmizî, *Menâkıb*, 33.

6. İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, I-IX, Dâru Sâdir, Beyrut ts. I, 365, II, 358; İbn Abdilber, *İstî'âb fî ma'rifeti'l-ashâb*, I-II, Dâru'l-Fikr, Beyrut 1426/2006, I, 321-322.

**O'nun hayatında davranış estetiğinin ne manaya geldiğini bize en güzel bir şekilde anlatan Mekke'nin fethindeki tutumudur. Hz. Muhammed (a.s.), Mekke'ye kibirli seçkinlerin girdiği gibi mutantan bir şekilde değil, devesinin eyeri üzerine eğilerek mütevazı bir biçimde şefkat ve merhamet kahramanı olarak girmiştir. O, davasını ilana başladığı ilk günlerdeki mütevazı, mahviyetkâr, affedici ve merhametli davranışını zafere erişince de sürdürmüştür.**

## Kur'ân'a Göre Allah'ın Evliyası Kimlerdir?



● Akın KARADENİZ  
İLSAM Başkanı

Evliya kavramı veli kavramının çoğuludur. Arapçada 'veli' kavramı 'dost, yardımcı, himaye eden, bir kişi hakkında söz söylemeye yetkisi olan' anlamlarına gelmektedir.

Veli kavramı tekil bir isim ve sıfat olarak Kur'ân'da 35 ayette geçmektedir. Bu 35 ayette genel olarak veli kelimesi 'Allah'ın dostluğu, şeytanın dostluğu ve şeytana dost olanlar' için kullanılır.

Bunun dışında mesela "Ey iman edenler! Belirlenmiş bir zamana kadar bir borç ilişkisi kurduğunuzda bunu yazın. Aranızdan bir kâtip bunu adaletle yazsın. Kâtip Allah'ın kendisine öğrettiği gibi yazmaktan geri durmasın. Artık o yazsın, borçlu da yazdırsın; rabbi olan Allah'tan korksun ve borçtan hiçbir şeyi eksik bırakmasın. Eğer borçlu akılcı zayıf veya eksik yahut kendisi yazdıramaz durumda olursa **velisi** adaletle yazdırsın..." (Bakara Sûresi; 2/282) âyetinde aklı ermeyen bir borçlu adına yetkili **velisi** (ebeveyni, ebeveyni yoksa birinci dereceden yakınları) anlamında kullanılmıştır. Yine "Haklı bir sebep olmadıkça Allah'ın dokunulmaz kıldığı cana kıymayın. Bir kimse haksızlıkla öldürülürse **velisine** yetki verdik; ancak o da öldürme hususunda haksızlığa sapmasın; çünkü o, yeterince yardıma mazhar olmuştur." (İsra Sûresi; 17/33)



âyetinde de veli kavramı haksız yere öldürülen adına karar vermeye yetkili ebeveyni veya ebeveyni hayatta değilse birinci dereceden akrabaları anlamında kullanılmıştır.

Evliya veli kavramının çoğulu olan bir kavramdır. Evliya kavramı Kur'ân'da toplamda 40 ayette 42 defa geçer. Bu 42 evliya kavramının 38'i olumsuz anlamda kullanılmıştır, Evliya kavramı Kur'ân'da 4 yerde olumlu anlamda kullanılmıştır. Bu 4 olumlu kullanımda ise 'Allah'ın Evliyası' şeklinde bir tamlama olarak sadece bir yerde Yûnus Sûresi 62. âyetinde geçmektedir ki bu makalede bu âyetin açıklamasına genişçe yer vereceğiz.

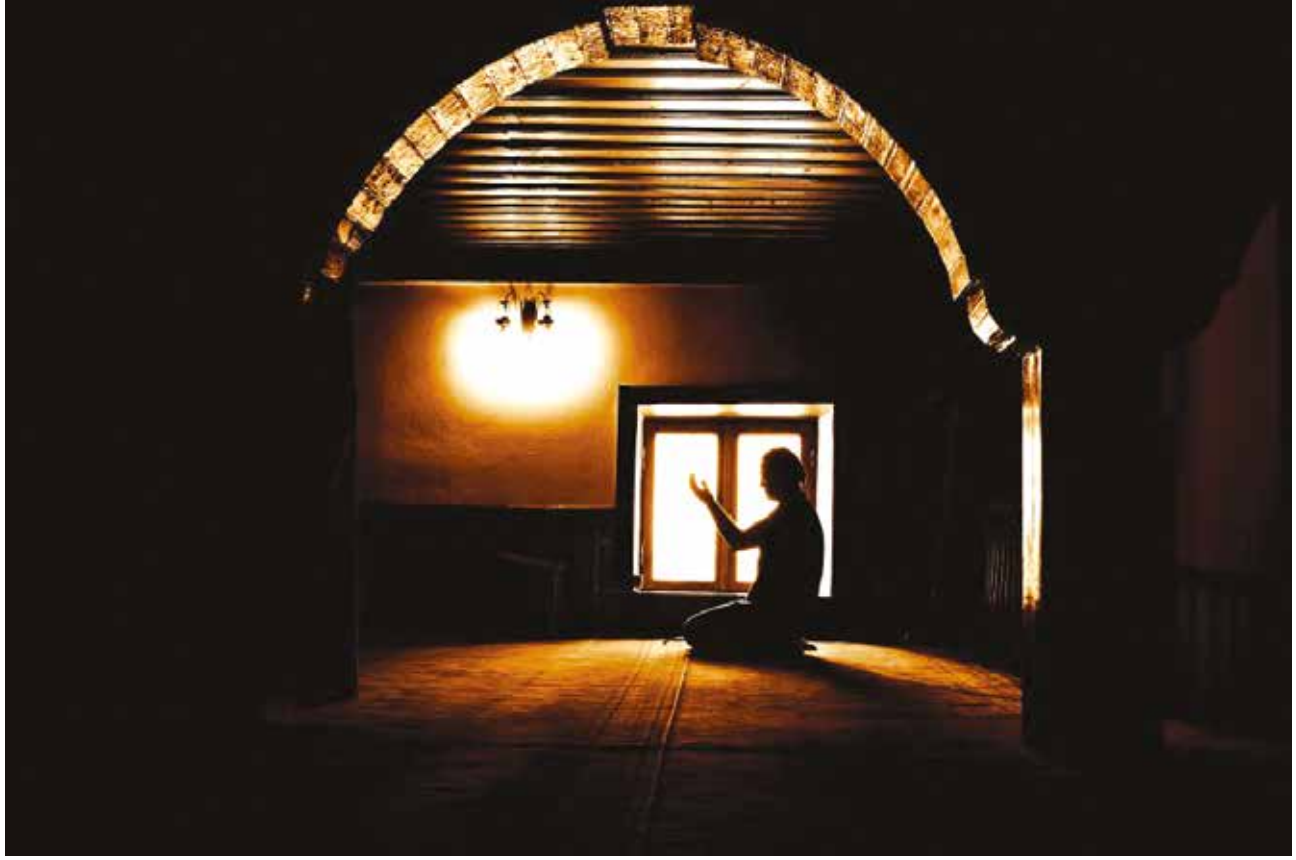
Kur'ân'da evliya (veliler) kavramının olumlu anlamda kullanıldığı diğer âyetler şöyledir:

"İman edip de hicret edenler (muhacirün), malları ve canlarıyla Allah yolunda cihad edenler ve onları bağırklarına basıp yardım edenler (ensar) birbirlerinin **evliyasıdır** (dostlarıdır, yardımcılarıdır)..." (Enfal Sûresi; 8/72)

"Müminlerin erkekler ve mümin kadınlar bir-

Kur'ân'a göre 'Allah'ın Evliyası' olmanın iki şartı vardır. Birincisi mü'min olmak, ikincisi ise müttaki olmaktır. Bu iki şartı taşıyan herkes 'Allah'ın Evliyası'dır.





birlerinin **evliyasıdır**; iyiliği teşvik eder, kötülükten alıkoyarlar, namazı kılarlar, zekâtı verirler, Allah ve Rasûlüne itaat ederler. İşte onları Allah merhametiyle kuşatacaktır. Kuşkusuz Allah mutlak güç ve hikmet sahibidir.” (Tevbe Sûresi; 9/71)

“Rabbimiz Allah’tır” deyip doğru davrananlara, melekler inerek şöyle derler: “Korkmayın, kaygılanmayın; size söz verilen Cennet’le sevinin.” Biz, dünya hayatında sizin **evliyanızdık** (yakın dostlarınızdık), ahirette de öyle olacaktır. Burada gönlünüzün çektiği her şey sizindir. Olmasını arzuladığınız şeyler de sizindir.” (Fussilet Sûresi; 41/30, 31)

Kur’ân’da ‘Allah’ın Evliyası’nın kimler olacağı Yunus Sûresi 62. ve 63. Âyetinde açıkça beyan edilmiştir: “Bilesiniz ki ‘Allah’ın Evliyası’nın üzerinde ne bir korku vardır ve ne de onlar üzüleceklerdir. Onlar inanıp güvenen ve takvâ sahibi (Allah’a itaatsizlikten sakınarak Kur’ân ahlakı ile ahlaklanan) kimselerdir.”

Evet Kur’ân’a göre ‘Allah’ın Evliyası’ olmanın iki şartı vardır. Birincisi mü’min olmak, ikincisi ise müttaki olmaktır. Bu iki şartı taşıyan herkes ‘Allah’ın Evliyası’dır. Yüce Rabbimiz Kur’ân’da birçok âyetle mü’minlerin ve müttakilerin özelliklerinden bahsetmektedir. ‘Allah’ın Evliyası’ olmayı arzu eden kullar Kur’ân’da beyan edilen mü’min ve müttaki kulların vasıflarını öğrenip hayatlarına tatbik edebilenin gayreti içerisinde olmalıdırlar.

**Kur’ân’a göre ‘Allah’ın Evliyası’ olmanın ilk şartı mü’min olmaktır:**

En kısa tarifhyle Mü’min Allah’a iman eden ve bu imanın gereği olarak da Allah’a güvenen

kişi demektir. Kur’ân’da mü’minlerin özelliklerinden bahseden bazı âyetler şöyledir:

“Mü’minler, gerçekten kurtuluşa ermişlerdir. Onlar ki, namazlarında derin saygı içindedirler, faydasız işlerden ve boş sözlerden yüz çevirirler, zekât için çalışırlar, ırzlarını korurlar...” (Mü’minûn Sûresi; 23/1-5)

“Mü’minler (Allah’a inanıp güvenenler) öyle kimselerdir ki Allah anılınca kalpleri titrer, Allah’ın âyetleri okununca o âyetler, onların imanlarını (güvenlerini) artırır ve yalnız Rablerine dayanıp güvenirler. Namazlarını tam kılar ve kendilerine rızık olarak verdiklerimizden infak ederler (hayra harcarlar). Gerçek mü’minler işte onlardır. Onlar için Rableri katında dereceler, bağışlanma ve bol rızık vardır.” (Enfal Sûresi; 8/2,3,4)

“Mü’minler (Allah’a inanıp güvenenler) hicret eden (muhacir) ve Allah yolunda cihad (mücadele) edenler ile bunları barındırıp yardım edenler (ensar) var ya; işte onlar gerçek mü’minlerdir. Onlar için bağışlanma ve bol rızık vardır.” (Enfal Sûresi; 8/74)

‘Allah’ın Evliyası’ olmayı arzu edenlerin ilk önce bu vb âyetlerde bahsedilen mü’minlerin özelliklerini üzerlerinde barındırması gerekir.

**Kur’ân’a göre ‘Allah’ın Evliyası’ olmanın ikinci ve son şartı ise müttaki (takva sahibi) olmaktır:**

Takva kelime anlamı itibarıyla korunmak, sakınmak, çekinmek anlamlarına gelmektedir. Takva, Allah’a itaatsizlikten sakınarak kişinin fitratını koruması ve böylece ahlak sahibi olması demektir. Takvaya kısaca ‘ahlak’ müttakiye de kısaca Kur’ân ahlakıyla ahlaklanan kişi

**Müttaki (takva sahibi) olmayı sadece ibadetlere hassasiyet göstermeye endekslemek doğru değildir. Müttaki kullar ibadetlerde hassas olduğu gibi, adaletli, merhametli, doğru, dürüst, kul hakkına riayet eden yani Kur’ân ahlakı ile ahlaklanan bireyler olma noktasında da son derece hassas olmalıdırlar.**



anlamalarını verebiliriz. Kur'an'a göre; Allah katında insanların en değerlisi en takvalı olanıdır.

Cenâb-ı Hak âyet-i kerimde **"Ey insanlar! Sizi bir erkekle bir dişiden yarattık. Birbirinizi tanıyasınız diye ırklara ve boylara ayırdık. Sizin Allah katında en değerliniz/en çok ikrama mazhar olanınız, en takvalı olanınızdır."** (Hucurât Sûresi; 49/13) buyurmaktadır. Evet, Allah katında insanların değeri **takvayla** ölçülür. Bozkurt'un da dediği gibi "Bizi Allah'a (cc) yaklaştıran, dünya ve ahirette, saadet ve mutluluğa eristirecek olan, ırkımız, rengimiz, cinsiyetimiz değildir; ancak ilmimiz, ahlâkımız, nezaketimiz ve takvamızdır." (M. İlyas Bozkurt, Mukaddime, s.144)

Yüce Rabbimiz **"Ey âdemoğulları! Size, ayıp yerlerinizi örtecek elbise ve süs kıyafeti indirdik. Ama takva elbisesi en hayırlısıdır. İşte bu, Allah'ın âyetlerindendir. Umulur ki düşünüp öğüt alırlar."** (A'râf Sûresi; 7/26) buyurmaktadır. Bu âyet takvâ ile alakalı üzerine çokça tefekkür edilmesi gereken son derece önemli bir âyettir. Gerek mümin erkeklerin ve gerekse mümin kadınların mahrem yerlerini örtmesi kuşkusuz Allah'ın bir emridir ve hayâ ve edebin de bir gereğidir. Bu âyette mahrem yerlerin örtülmesinden bahsedilmiş olmakla birlikte asıl önemli olan şeyin insanların amellerine takva/ahlak elbisesini giydirmelerinin olduğu vurgulanmıştır. Mahrem yerlerini örtmeye özen gösteren mü'minlerin yalan ve hile, kin ve öfke, hırs ve ihtiras, gurur ve kibir, kıskançlık ve haset, gösteriş ve riya, bencillik ve cimrilik ve sû-i şehvet gibi kalbi hastalıkları takva elbisesi yani ahlak elbisesi ile örtmeye de özen göstermesi gerekmektedir. Bu bağlamda müttaki (takva sahibi) olmayı sadece ibadetlere hassasiyet göstermeye endekslemek doğru değildir. Müttaki kullar ibadetlerde hassas olduğu gibi, adaletli, merhametli, doğru, dürüst, kul hakkına riayet eden yani Kur'an ahlakı ile ahlaklanan bireyler olma noktasında da son derece hassas olmalıdırlar.

Kur'an'da birçok âyette müttaki (takva/ahlak sahibi) özelliklerinden bahseden birçok âyet vardır, bu

âyetlerden bazıları şöyledir:

**"İyilik, yüzünüzü doğu ve batı tarafına çevirmeniz değildir. Lakin iyilik; Allah'a, ahiret gününe, meleklerle, kitaba ve nebilere inanıp güvenen kişinin yaptığıdır. Böyle bir kişi sevmesine rağmen malını, yakınlara, yetimlere, miskinlere, yolda kalmışlara, isteyenlere ve esirlere verir. Namazı kılar ve zekâtı verir. Söz verdikleri zaman sözlerinde duranlardır, belalarda, zararlarında ve sıkıntının şiddetli zamanlarında sabredenlerdir. İşte özü sözü doğru olanlar bunlardır. İşte müttakiler (takva sahipleri) bunlardır."** (Bakara Sûresi; 2/177)

**"Rabbinizin mağfretine ve genişliği gökleri ve yer kadar olan cennete ulaşmak için birbirinizle yarışın. İşte bunlar, müttakiler (takva sahipleri) için hazırlanmıştır. O takva sahipleri ki, bollukta da, darlıkta da infak edenler, öfkelerini yenenler ve insanları affedenlerdir. Allah, işte böyle muhsinleri (güzel davrananları) sever."** (Âl-i İmrân Sûresi; 3/133,134)

**Müttakiler (takva sahipleri) bahçelerde ve pınar başlarında olurlar, Rablerinin ikramını alırlar. Onlar daha önce Muhsin (iyi davranan) kimselerdi. Geceleri az uyurlar. Seher vakitlerinde bağışlanma dilerler. Mallarından, isteyenlere ve yoksullara pay ayırırlar.** (Zâriyat Sûresi; 51/15-19)

**"Arınmak için malını hayra veren o en müttaki (en takvalı, en ahlaklı) kimse ateşten uzak tutulacaktır. O, hiç kimseye karşılık bekleyerek iyilik yapmaz. (Yaptığı iyiliği) ancak yüce Rabbinin rızasını istediği için (yapar). Elbette kendisi de hoşnut olacaktır."** (Leyl Sûresi; 92/17-21) Bu âyette "en takvalı" tabiri sırf Allah'ın rızası için malından infak ederek arınan kimse için kullanılmıştır.

**"Ey iman edenler! Allah için adaleti titizlikle dimdik ayakta tutan, hakça şahitlik eden kimseler olun. Bir topluma olan kininiz, sakın ha sizi adaletsizliğe itmesin. Âdil olun. Bu, Allah'a karşı takvanın/ahlakın en ideal, en zirve noktasıdır."**

**Kur'an'da 42 defa geçen evliya kavramının 38'i olumsuz anlamda kullanılmıştır. Evliya kavramının olumsuz kullanımlarının geçtiği âyetlerin büyük çoğunluğu bir kısım varlıkların Allah'a daha yakın oldukları düşünülerek 'Allah'ın Evliyası' olarak nitelendirilip Allah ile kişi arasına koyularak kişiyi Allah'a ulaştıran bir aracı haline getirilmesinin şirk olduğundan bahsetmektedir.**





**Kur'ân'ın hayata dair her konu ile ilgili ortaya koyduğu usûllerin, ilke ve prensiplerin ortaya koyduğu mantığa Kur'ân mantığı diyoruz. Hayatımızda neyin doğru neyin yanlış olduğunu anlamamızı sağlayacak ve adeta bizler için bir terazi görevi yapacak olan Kur'ân'ın ilke ve prensiplerinin oluşturduğu Kur'ân mantığına ise "Hikmet" denir.**

**'Allah'ın Evliyası' nitelemesi de manevi bir nitelemedir. Allah hiç bir şahsa evlilik belgesi vermemiştir ve hiçbir şahıs için evlilik belgesi indirmemiştir. Allah'ın evliyası olmak hiç kimsenin tekeli altında değildir.**

**Allah'a karşı takvalı olun. Şüphesiz Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır.**" (Mâide Sûresi; 5/8) Bu âyetten de açıkça anlaşılıyor ki Kur'ân'a göre adalet, takvanın/ahlakın en ideal, en zirve noktasıdır ve adalet güzel ahlakın da gayesidir. Müminler insanlara karşı tutum ve davranışlarını belirlerken her zaman adalet merkezli hareket etmeli, kin ve nefretle baktığı zâlim bir zümreye karşı dahi olsa adaletsizlik yapmamaya özen göstermeli, dil, din, ırk ve mezhep ayırımı yapmadan herkese adaletle muamele yapmayı kendisine prensip edinmelidir ki takva sahibi olabilsinler.

Yukarıda ifade edilen âyetlerde geçen hem mü'min kulların hem de müttaki kulların vasıflarını kimler üzerinde barındırıyorsa o kimseler 'Allah'ın Evliyası'dır. Halk arasında 'Allah'ın Evliyası' yerine 'Allah dostları', 'Allah'ın sevdiği kullar' şeklinde ifadeler de kullanılmaktadır. Bu bağlamda 'Kur'ân'a göre Allah kimleri sever?' sorusunun cevabını veren âyetler aynı zamanda 'Kur'ân'a göre Allah'ın Evliyası kimlerdir?' sorusuna da cevap vermektedir. Bu âyetlerden bazıları şöyledir:

Allah **muhsinleri** (Allah'ı görüyormuşçasına yaşayanlar/iylilik yapanlar, güzel davrananlar) sever. (Bakara Sûresi; 2/195)

Allah **tevbe edenleri ve temizlenenleri** sever. (Bakara Sûresi; 2/222)

Allah **kendisine güvenip dayananları** sever. (Âl-i İmrân Sûresi; 3/159)

Allah **müttakileri** sever. (Tevbe Sûresi; 9/4)

Allah **muksitleri** (ölçülü ve hakka uygun davrananları) sever. (Hucurât Sûresi; 49/9)

Allah **sabredenleri** sever. (Âl-i İmrân Sûresi; 3/146)

Rahman, **iman edenleri ve salih amel yapanları** sevecek ve sevdirecektir. (Meryem Sûresi; 19/96)

#### SAHTEKÂR EVLİYA/VELİLER

Kur'ân'da 42 defa geçen evliya kavramının 38'i olumsuz anlamda kullanılmıştır. Evliya kavramının olumsuz kullanımlarının geçtiği âyetlerin büyük çoğunluğu bir kısım varlıkların Allah'a daha yakın oldukları düşünülerek 'Allah'ın Evliyası' olarak nitelendirilip Allah ile kişi arasına koyularak kişiyi Allah'a ulaştırmanın bir aracı haline getirilmesinin şirk olduğundan bahsetmektedir. Bilindiği üzere şirk tevhid inancının zıttıdır. Tevhid inancı ise ibadette, duada ve tevbede Allah ile kul arasına asla hiçbir

varlığı aracı koymayarak, ibadeti, duayı ve tevbeyle sadece Allah'a yönelerek yapma esasına dayanır. **"Biz insana şah damarından daha yakınız"** (Kâf Sûresi; 50/16) **"Allah, kişi ile kalbi arasına girer."** (Enfâl Sûresi; 8/24) **"Kulluğu, ibadeti doğrudan Sana yapar; yardımı, doğrudan Senden isteriz."** (Fatiha Sûresi; 1/5) âyetlerinin açık beyanı ile sabittir ki Allah ile kulu arasına peygamber de olsa hiçbir varlık giremez, bir kısım zatları 'Allah'ın Evliyası' olarak görüp onlardan medet umulamaz. Aksi durumlar tevhid inancını zedeler ve kişiyi şirke götürür. **"Onların çoğu Allah'a iman ettikleri halde şirk içerisindedirler."** (Yûsuf Sûresi; 12/106) âyetinden de anlıyoruz ki Kur'ân'ın en mühim ilkesi olan tevhid ilkesi Allah'a iman ettiğini söyleyen insanların çoğunluğu tarafından tam anlamıyla idrak edilememiştir.

Bugün birçok tarikat ehli şeyh, gavs veya efendi hazretleri olarak nitelendirdikleri zatları 'Allah'ın Evliyası' olarak görüp Allah ile aralarına aracı olarak koyarak adeta onları mabudlaştırmaktadırlar. Kendilerine bu durumun tevhid inancına zarar verdiği ifade edildiğinde de "biz aslında onlara kulluk/ibadet etmiyoruz bu yaptığımız kutsama onların bizi makamca Allah'a yakınlaştırmaları içindir" şeklinde cevap vermektedirler. İşte bu cevap Kur'ân'ın ifadesiyle Allah Rasûlü döneminde aynı eleştiri ile muhatap olan müşriklerin cevabıdır:

**"Bilin ki katıksız, arı, duru, saf din Allah'ın dinidir. Allah ile aralarına evliya yerleştirenler şöyle derler: Bizim bunlara kul köle olmamız, sırf bizi makamca Allah'a daha çok yaklaştırsınlar diyedir."** (Zümer Sûresi; 39/3)

Kur'ân'da bir kısım varlıkların 'evliya' nitelemesiyle Allah ile kul arasında aracı edinilmesi şiddetle yerilmekte ve buna dikkat etmeyen insanlar bu şirk eyleminden vazgeçmeye davet edilmektedir.

**"De ki: Allah ile aranızda, kendilerine bile faydası veya zararı olmayacak evliya mı edindiniz?"** (Ra'd Sûresi; 13/16)

**"Rabbinizden size indirilene (Kur'ân'a) uyun; Allah'a daha yakındır diyerek Allah ile aranızda yerleştirdiğiniz evliyaya uymayın. Ne kadar da az öğüt alıyorsunuz/gerçeği hatırlıyorsunuz!"** (A'râf Sûresi; 7/3)

**De ki "Rabbim hakka uygun davranmamı emretmiştir. Her secde yerinde/her ortamda yüzünüzü doğrudan O'na çevirin, dini yalnızca Allah'a has**



kılarak O'na dua edin. Sizi nasıl ki O başlatmışsa dönüşünüz de yine O'na olacaktır. Allah (böyle davrandığı için) bir kesime hidayet etti. Bir kesimin üzerine de dalalet/sapıklık hak oldu. Çünkü onlar Allah ile aralarında şeytanları evliya edindiler ve üstelik bu grup kendilerinin hidayet üzere olduğunu sanmaktadır." (A'râf Sûresi; 7/29,30) Bu âyetle bahsedilen evliya edinilen şeytanlar ile insanları Allah ile aldatarak Kur'an'ın yolundan saptıran din tüccarları kastedilmektedir.

#### ALLAH HIÇ BİR ŞAHSA EVLİYALIK BELGESİ VERMEMİŞTİR

Ahzab Sûresi 40. âyetinde **"Muhammed içinizden her hangi bir erkeğin babası değildir, ama Allah'ın elçisi ve nebilerin sonuncusudur."** buyurulmak suretiyle Muhammed (asm) nebilîği Kur'an tarafından tescillenmiştir. En'am Sûresi 83 ile 89. âyetler arasında 18 tane nebi ismi (sırasıyla İbrahim, İshak, Yakub, Davud, Süleyman, Eyyub, Yusuf, Mûsa, Hârûn, Nuh, Zekeriyâ, Yahya, İsa, İlyas, İsmail, Elyesa, Yunus, Lût) zikredilmiş ve En'am Sûresi 89. âyetinde **"Bunlar, kendilerine kitap, hikmet ve nebilik verdiğimiz kimselerdir."** buyurulmak suretiyle ismi zikredilenlerin nebilikleri Kur'an vahyi ile tescillenmiştir. Allah'ın nebilerinin nebilik belgesi ancak ve ancak Allah'ın vahyidir. Kur'an'da nebi olarak zikredilmeyen birisine nebilik sıfatı verilemez. **"Biz her topluma (ümmete) elçi gönderdik; Allah'a kul olsunlar ve azgınlardan uzak dursunlar diye."** (Nahl Sûresi; 16/36) âyeti her topluma bir Rasûl gönderildiğini beyan etmektedir. Topradan yola çıkarak Kur'an'da rasûl ve nebi sıfatı ile nitelendirilmeyen bir kısım zatlarla ilgili olarak yaptıkları vazifelere ve hayatlarına bakılarak "şu şu zatlar Allah'ın Rasûlü olabilir" şeklinde tahminde bulunulabilir ancak Kur'an'da rasûl ve nebi olarak nitelendirilmeyen bir zata kesinlik ifade-siyle (yüzde yüz) rasûl ve nebi sıfatları verilemez.

'Allah'ın Evliyası' nitelemesi de manevi bir nitelemedir. Allah hiç bir şahsa evliyalık belgesi vermemiştir ve hiçbir şahıs için evliyalık belgesi indirmemiştir. Allah'ın evliyası olmak hiç kimsenin tekelinde değildir. Yûnus Sûresi 62. ve 63. âyetlere göre 'Allah'a iman edip güvenen ve müttaki olan herkes Allah'ın evliyasıdır.' Bu çerçevede dikkate alınarak bir kısım zatların yaşantılarına zahiren bakarak onların Allah'ın evliyası olabileceğine yönelik bir tahminde bulunulabilir. Unutulmamalıdır ki; insanlardan kimlerin gerçek bir mü'min ve gerçek bir müttaki olup olmadığının dolayısıyla kimlerin 'Allah'ın Evliyası' olup olmayacağını kararını da verecek olan

yine bizatihi Cenâb-ı Hakkın kendisidir. Kur'an'da ismi zikredilen rasûl ve nebiler mü'min ve müttaki kullar olduklarından hepsi aynı zamanda 'Allah'ın Evliyası'dır. Bunun dışında Kur'an'da ismi zikredilerek "falân kişi Allah'ın Evliyasındandır" şeklinde bir ifade yoktur. Bundan dolayı hiçbir isim ile ilgili kesinlik ifade eden bir dil ile "Allah'ın Evliyası" nitelemesi yapılamaz. Kur'an-ı Mübin bir belgeye dayanmaksızın -ki bu belge ancak Allah'ın vahyi olabilir - Allah ile kul arasında bir kısım varlıkların evliya nitelemesi ile aracı edinilmesinin ve onlardan medet umulmasının büyük bir sapkınlık olduğunu ve bu sapkınlığın da hesabının çok çetin olacağını beyan etmiştir. Şu da unutulmamalıdır ki Kur'an'da ismi zikredilen rasûl ve nebilerin de Allah ile kul arasında aracı edinilemeyeceği birçok âyetle beyan edilmiştir.

**"Kim elinde hiçbir belge olmadığı halde Allah ile beraber başka bir ilahtan medet umarsa onun hesabı Rabbinin katında görülecektir."** (Mü'minûn Sûresi; 23/117)

**"De ki 'Allah ile aranızda koyarak yardıma çağır-dıklarınızın, medet umduklarınızın ne olduklarını hiç düşündünüz mü? Gösterin bana, yeryüzünde neyi yaratmışlar? Yoksa göklerde bir payları mı var? Eğer doğru sözlü iseniz bu konuda bana, daha önce gelmiş bir kitap veya bir bilgi kırantısı getirin. Allah ile aranızda koyarak, kıyamet gününe kadar size cevap veremeyecek ve kendilerine yal-varıldığının bile farkında olmayanlardan medet umandan daha sapık kim olabilir?"** (Ahkâf Sûresi; 46/4,5)

Günümüzde Allah'ın evliyası denilerek bir kısım zatlar adeta mabudlaştırılmak suretiyle o zatlar üzerinden bir menfaat çarkı ve düzeni kurulmakta ve böylece insanlar Allah ile aldatılarak din ve Allah sömürüsü yapılmaktadır. Allah'ın kendileri hakkında indirdiği bir delil/belge olmadığı halde bir kısım zatlara Allah'ın evliyası nitelemesi yapılarak onları kut-samak, duada, istiğfarda aracı edinmek, onlardan tevbe almak gibi uygulamalar imana şirk bulaştırıran batıl uygulamalardır. Maalesef peygamberlerin ve din adamı olarak görülen zatların mabudlaştırılarak Allah ile kul arasında araçlar edinilmesi hastalığı ilahi dinlerin tahrif olmasının en mühim sebepleridir. Allah Rasûlü (asm) bu tehlikeye dikkat çekmek ve kendi üzerinden İslâm'ın da tahrif edilmesinin önüne geçebilmek için **"Hristiyanların Meryem oğlu İsa'ya yaptıkları gibi, beni sevgide aşırıya gitmeyin, beni aşırı şekilde övmeyin! Ben ancak Allah'ın kuluym. Bana sadece 'Allah'ın kulu ve Rasûlü' deyin!"** (Buha-

**Günümüzde Allah'ın evliyası denilerek bir kısım zatlar adeta mabudlaştırılmak suretiyle o zatlar üzerinden bir menfaat çarkı ve düzeni kurulmakta ve böylece insanlar Allah ile aldatılarak din ve Allah sömürüsü yapılmaktadır. Allah'ın kendileri hakkında indirdiği bir delil/belge olmadığı halde bir kısım zatlara Allah'ın evliyası nitelemesi yapılarak onları kutlamak, duada, istiğfarda aracı edinmek, onlardan tevbe almak gibi uygulamalar imana şirk bulaştırıran batıl uygulamalardır.**





**Rabbimiz peygamberlerinin dahi insanüstü varlık olarak görülmesini ve onların ilahlaştırılmasını şiddetle reddederken bir kısım varlıkların 'Allah'ın Evliyası' nitelemesiyle insanüstü varlık olarak görülüp adeta onların ilahlaştırılmak suretiyle kendisine şirk koşulmasını asla affetmeyecektir. Bu hakikati Kur'an'ın "Allah, kendisine ortak koşulmasını (şirki) bağışlamaz. Bunun haricinde olanları, gerekeni yapan kişi için bağışlar. Kim Allah'a ortak koşarsa, O'na büyük bir iftirada bulunmuş olur." (Nisa Sûresi; 4/48) şeklindeki açık beyanı da teyit etmektedir.**

ri, Enbiyâ, 48) buyurmuştur. Kur'an-ı Hakîm de bu tehlikenin önüne geçebilmek için peygamberler ve peygamberimiz üzerinden uyarılarda bulunmuştur:

"De ki "Ben elçiler arasında benzeri gelip geçmemiş biri değilim (ben de önceki elçiler gibi elçilerden biriyim.) Ben bana da size de ne yapacağınızı bilmem. Ben sadece bana vahyedilene uyarım. Ben sadece doğruları açıklayan bir uyarıcıyım; o kadar." (Ahkâf Sûresi; 46/9)

De ki (Ey Muhammed): Ben de tıpkı sizin gibi insanım. Bana ilahınızın tek bir ilah olduğu vahyolunmaktadır. Kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa salih amel yapsın ve tek olan Rabbine kullukta/ibadette, hiçbir şeyi O'na ortak saymasın." (Kehf Sûresi; 18/110)

"Bir gün Allah, şöyle diyecektir: "Meryem oğlu İsa! İnsanlara 'Beni ve anamı Allah ile aranızda iki ilah olarak koyun?' diyen sen misin?" İsa diyecek ki "Ben sana içten boyun eğirim. Benim doğru olmayı söylemem olacak şey değildir. Eğer söylediysem, zaten bilirsin. Sen, benim içimdekini bilirsin ama ben senin içimdekini bilmem. Bütün gaybı (her şeyin içyüzünü) bilen sadece sensin. Bana ne emrettiysen onlara onu söyledim. "Benim Rabbim ve sizin de Rabbiniz olan Allah'a kul olun" dedim. Aralarında bulunduğum sürece onlara şahittim. Beni vefat ettirdikten sonra onlar, sadece senin gözlemin altındaydılar. Her şeye şahit olan sensin." (Mâide Sûresi; 5/116,117)

Bütün bu vb âyetler peygamberlerin insan olduğunu, peygamberlerin adeta mabudlaştırılarak Allah ile kul arasında aracı edinilmesinin şirk olduğunu vurgulamaktadır. Bu vb âyetlerden yola çıkarak mü'minler şu kıyası yapabilmelidir: Rabbimiz peygamberlerinin dahi insanüstü varlık olarak görülmesini ve onların ilahlaştırılmasını şiddetle reddederken bir kısım varlıkların 'Allah'ın Evliyası' nitelemesiyle insanüstü varlık olarak görülüp adeta onların ilahlaştırılmak suretiyle kendisine şirk koşulmasını asla affetmeyecektir. Bu hakikati Kur'an'ın "Allah, kendisine ortak koşulmasını (şirki) bağışlamaz. Bunun haricinde olanları, gerekeni yapan kişi için bağışlar. Kim Allah'a ortak koşarsa, O'na büyük bir iftirada bulunmuş olur." (Nisa Sûresi; 4/48) şeklindeki açık beyanı da teyit etmektedir.

Kur'an'da evliya kavramının kullanılarak mü'min-

lere önemli uyarıların yapıldığı diğer bazı âyetler de şöyledir:

"Ey iman edenler! Müminleri bırakıp kâfirleri **evliya** (dostlar) edinmeyin. Allah'a aleyhinize olacak açık bir delil mi vermek istiyorsunuz?" (Nisa Sûresi; 4/144)

"Ey iman edenler! Yahudileri ve Hristiyanları evliya (dostlar) edinmeyin. Onlar birbirlerinin **evliyasıdır** (dostlarıdır). Sizden kim onları dost edinirse o da onlardandır. Allah, yanlışlar içinde olan bir topluluğu yola getirmez." (Mâide Sûresi; 5/51)

"Zalimler, birbirlerinin **evliyasıdır** (dostlarıdır). Müttakilerin (Allah'a itaatsizlikten sakınarak günahlardan korunanların) dostu ise Allah'tır." (Câsiye Sûresi; 45/19)

Kur'an'da veli kavramı 'dost' anlamında kullanıldığında mü'minlerin velisi Allah'tır, Elçisidir ve mü'minler birbirlerinin velisidir.

"Sizin **veliniz** (dostunuz) sadece Allah ve Elçisidir; bir de namazını tam kılan ve saygıyla zekâtını veren müminlerdir." (Mâide Sûresi; 5/55)

"Mümin erkekler ve mümin kadınlar birbirlerinin **evliyasıdır** (dostlarıdır); iyiliği teşvik eder, kötülükten alıkoyarlar, namazı kılarlar, zekâtı verirler, Allah ve rasûlüne itaat ederler. İşte onları Allah merhametiyle kuşatacaktır. Kuşkusuz Allah mutlak güç ve hikmet sahibidir." (Tevbe Sûresi; 9/71)

Kur'an'da veli kavramı 'birisi hakkında söz söylemeye, karar vermeye yetkisi olan' (Örnek: Öğrenci velisi gibi) anlamında kullanıldığında mü'minlerin velisi yalnız ve yalnız Allah'tır. Müminlerin uhrevi her türlü işiyle alakalı yegâne karar verici Allah'tır.

"Bizim **velimiz** sensin. Bizi bağışla, bize merhamet eyle. Çünkü bağışlayanların en hayırlısı sensin." (A'râf Sûresi; 7/155)

"Ey göklerin ve yerin yaratıcısı! Dünyada da ahirette de benim **velim** sensin. Canımı Sana teslim olmuş bir Müslüman olarak al. Beni salihlerin arasına kat." (Yûsuf Sûresi; 12/101)

Her mü'min burada zikredilen bütün bu âyetler ışığında Allah'ın evliyası olmanın hiç kimsenin tekeli altında olmadığını idrak etmeli ve Allah'ın evliyası olabilmek için mü'mince bir hayat yaşamının ve müttaki bir kul olabilmenin gayreti içerisinde olmalıdır.

# Kur'ân'da İmân Kavramı



● **Prof. Dr. Mehmet OKUYAN**  
(Samsun) Ondokuz Mayıs Üniversitesi  
İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

Dinî hayatımızı şekillendiren çeşitli kavramlarla birlikte yaşadığımız muhakkak. **Müslüman, mü'min, muttakî, muhsin, muhlis, vs. olumlu anlamlar içeren kavramların yanında mücrim, fâsık, münkir, kâfir, münâfık, vs. olumsuzluk içeren kavramları da doğru bir şekilde bilmek, ona göre dinî hayatımızı şekillendirmek durumundayız.**



**K**ur'ân-ı Kerim'de bazı kelimeler farklı yerlerde farklı anlamlarda kullanılır. İşte bu farklı anlama sahip kelimelerden birisi de **'imân'** kelimesidir. İmânın asıl ve Kur'ân'da en sık kullanım örneği bulunan anlamı **"inanmak"**tır. Zaten kelimenin Türkçe'deki yaygın kullanımı da budur. İman, **"inanmak"** demektir; mü'min de **"inanan kişi"**. Buraya kadar bir sorun gözükmemektedir.

Sorun ikinci ve üçüncü anlamlarla ilgilidir. Bu kelimenin ikinci anlamı olan **"güvenmek"**, genellikle hiç akla getirilmemektedir. Oysa Kur'ân'da Bakara 2/283, Nisâ 4/136, Tevbe 9/61, Yûsuf 12/11, 64, Mü'min 40/7, Saff 61/10-11, vs. pek çok âyette e-m-n, imân veya mü'min kökünden kelimeler hep **"güvenmek"** anlamında kullanılmıştır. Demek ki mü'min, inandığı gibi güvenen de insandır.

## GÜVEN VERMEK

İmân kelimesinin bir diğer anlamı ise **"güven vermek"**tir ki bunu akla getirmez olduk. Haşr sûresinin 23. âyetinde Yüce Allah kendisini **el-mü'min** olarak nitelendirmektedir. Allahu Te'âlâ **"inanan"** olamayacağı gibi **"güvenen"** de olamaz. Çünkü her ikisi de kullar için gereklidir; Yaratıcı için böyle şeyler düşünülemez. Bu durumda söz konusu

kelimenin üçüncü anlamı devreye girmektedir ki o da **"güven vermek"**tir. Evet, Yüce Allah sadece **"güven veren"**dir; **"güven kaynağı"**dır.

Şimdi bu üç anlamı düşünerek yeni bir mü'min tanımı yapmamız gerektiği kanaatindeyim.

**"Mü'min, inanılması gereken bütün değerlere inanan, inandığı değerlere güvenen ve çevresine güven veren insandır"** demek durumundayız.

Bugün insanlar imanı sadece **"inanmak"** diye alıyor, diğer anlamları görmezlikten geliyor. Onun için **"güvenilmez insanlar"** yaftasıyla da maalesef anılabiliyor, **"dediği yapılan(!), ama yaptığı yapılmayan insan"** olarak tanıtılabiliyor.

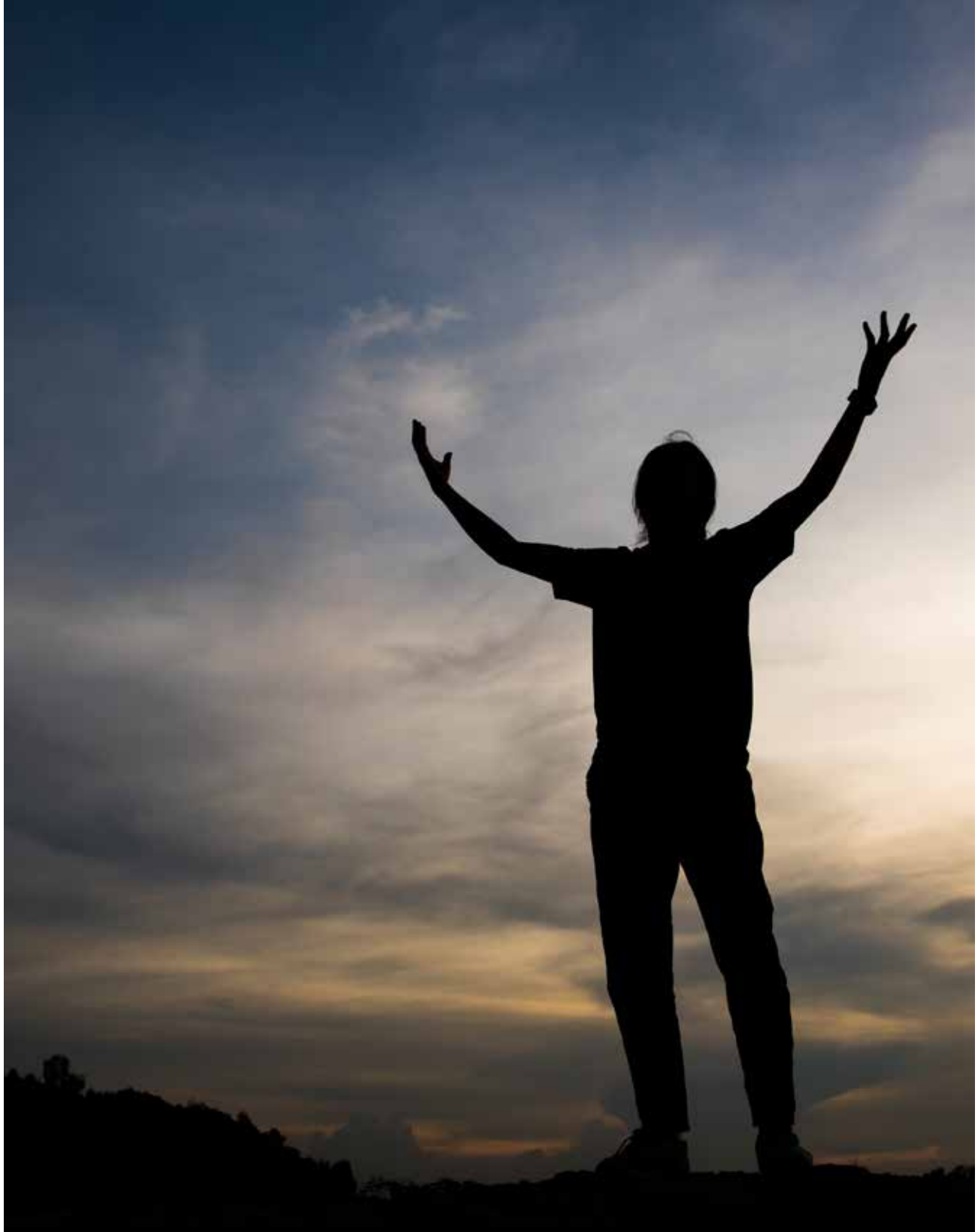
Oysa mü'min, güvenilen insandır; etrafına da güven veren insandır. Bu nedendir ki Hz. Peygamber Müslümanı şöyle tanımlamıştır: **"Müslüman, elinden ve dilinden diğer Müslümanların (veya diğer insanların) güvende bulunduğu insandır."** Bu güveni vermeyen insan kâmil mü'min olamamış demektir.

## 'SANA BENDEN ZARAR GELMEYE-CEK'

Müslümanlar bugün birbirlerine karşı

Kur'ân'da en sık kullanım örneği bulunan anlamı **"inanmak"**tır. Zaten kelimenin Türkçe'deki yaygın kullanımı da budur. İman, **"inanmak"** demektir; mü'min de **"inanan kişi"**. Buraya kadar bir sorun gözükmemektedir.



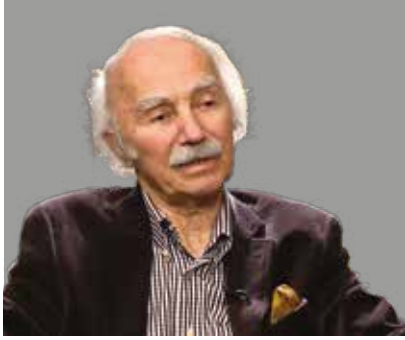


güven sorunu yaşamaktadırlar; birbirlerine selam verirlerken aslında ne demek istediklerini bilmemekte, esenlik dilerken kötülük planlaması yapabilmektedirler. **"Allah'ın selamı üzerinize olsun"** cümlesinde aslında **"Allah'ın rahmeti üzerinize olsun"** anlamıyla birlikte **"Sana benden hiçbir zarar gelmeyecektir; sen benden yana güvendesin"** anlamının da cümlede var olduğunu maalesef bilmemektedirler. Bütün bu sıkıntılarla birlikte karşılıklı güvenden yoksun bir süreç yaşanmakta, düzeltilmesi için de ciddi, dişe dokunur,

sonuç alıcı, doğru değerlerle şekillenmiş ve ilâhî bilgilendirmelerle örülmüş gayretler sarf edilmektedir.

**Değerli kardeşlerim,**  
Sözünü ettiğim hususların giderilmesinin tek yolu, Allah'ın kitabına müracaat etmekten geçmektedir. Unutulmamalıdır ki Allah adına konuşanlar, Allah'ın kitabını konuşmak zorundadırlar. İmân kavramına da Yüce Allah'ın yüklediği anlamları kullanarak onu hayatımızın vazgeçilmezi yapmak zorundayız.

# Hız. Peygamber'i (SAS) Her Çeşit Taklid, Onu Örnek Almak Değildir



● Prof. Dr. Mehmed Said HATİBOĞLU  
Ankara Üniversitesi  
İlahiyat Fakültesi Emekli Öğretim Üyesi

Rasulullah (sas.) Efendimiz tarihi olarak **M. 6. yüzyılda dünyayı teşrif etmişler, kendisinin peygamber olacağını bilmeyen bir insan olarak büyümüşler.** 40 yaşlarına gelince kendilerine vahiy nazil olmuş, vahiy daha sonra 23 sene zarfında birike birike bugün elimizdeki ciltlik bir kitap, **Kur'an-ı Kerim vücut bulmuş.**



Peygamber (sas.), dediğimiz gibi, Arabistan'ın Mekke şehrinde doğan bir insandır ve bu insanı biz, getirdiği kitapla en doğru şekilde tanıyabilme imkânına sahibiz. Bize Peygamberimiz'i anlatan en doğru kitap Kur'an-ı Kerim'dir. Kur'an-ı Kerim'de Rasulullah'la ilgili pek çok ayetler görüyoruz ve bu ayetlerde en başta onun sair insanlardan fizikî bakımdan farksız, onlar gibi bir insan olduğu vurgulanıyor. Sair insanlardan farklı tarafı olarak da, kendisine vahiy gönderilmiş olduğuna defaatle işarette bulunuluyor. Şu hâlde Rasulullah'ın sair insanlardan farklı olan yanı, vahiy alıyor olması ve onu tatbik etmekle vazifeli kılınmasıdır.

Kur'an-ı Kerim ayetlerinden öğrendiğimiz kadarıyla Rasulullah, getirdiği o vahiyleri hem kendisi tatbik edecek, hem de Ümmetini tatbik eder hâlde getirecektir. Yani Kur'an-ı Kerim sadece bir 'okuma kitabı' olmayacak, aynı zamanda ihtiva ettiği ilahi mesajın fizikî dünya dediğimiz bu hayatta tatbik edilmesi sağlanacaktır. Kendi devrinde Rasulullah bu vazife ile mükellefti ve bu istikamette çalışarak 63 yaşlarında vefat etti. Kendi hayatı müddetinde, hayatının sonlarında İslamiyet'in tamam olduğu,

İslam inancının bütün âlemdede tebliğ edilmiş bulunduğu Kur'an dilinde yazılıdır. Şu hâlde biz İslam'ı öğrenmek için Kur'an-ı Kerim'i iyi öğrenmekle mükellefiz. Ve dolayısıyla hem Peygamberimiz'i, hem de Peygamberimiz'in getirdiği mesajı Kur'an-ı Kerim'den ana hatlarıyla öğrenme imkânımız vardır.

Kur'an-ı Kerim'in anlattığı Peygamber'le, daha sonra teşekkül etmiş olan İslam kültür kaynaklarında tasvir edilmiş Peygamber arasında bazen muazzam farklar görülür. Biz bunu müşahade edebiliyoruz. Peki, bunun sebebi nedir? Bu, insan varlığının tabiatından kaynaklanıyor. Bir kimse, karşısındaki zatı nasıl anlayabilir? Biz de, mesela o insanla seyahat etmediysek, onunla oturup kalkmadıysak, o insanla beraber bazı hayat tecrübeleri yaşamadıysak, onu tam olarak anlayamayız. Böyle olunca Rasulullah'ın yanında büyümüş, onunla İslam'ın davasını yürütmüş kimselerin Peygamber anlayışı başka olur, daha sonra O'nu öteki kaynaklardan, ikinci, üçüncü kaynaklardan öğrenmiş olan kimselerin Peygamber anlayışı farklı olur. Sonraki asırlarda Rasulullah'la ilgili yazılmış kitapların hemen hemen bütününde O'nun Kur'an-ı Kerim'den farklı bir şekilde anlatılmış olmasının başlıca

Kur'an-ı Kerim'de Rasulullah'la ilgili pek çok ayetler görüyoruz ve bu ayetlerde en başta onun sair insanlardan fizikî bakımdan farksız, onlar gibi bir insan olduğu vurgulanıyor. Sair insanlardan farklı tarafı olarak da, kendisine vahiy gönderilmiş olduğuna defaatle işarette bulunuluyor. Şu hâlde Rasulullah'ın sair insanlardan farklı olan yanı, vahiy alıyor olması ve onu tatbik etmekle vazifeli kılınmasıdır.





sebepleri bunlardır. Yani insan unsurundan, insan kültür seviyesinin farklılığından kaynaklanmaktadır. Böyle olunca, o tip eserlerde eğer Rasulullah'ı tahrif edilmiş bir şekilde bir anlatış varsa, biz bunun kaynaklarına inmekle ve o kaynaklara göre onları düzeltmekle mükellefiz. Bu işi tam yapamadığımız zaman, tahrif edilmiş, değiştirilmiş, deforme edilmiş bir peygamber anlayışıyla karşılaşmamız mukadder oluyor. Maalesef hâlâ günümüzde de durum budur. Çünkü bugün Rasulullah'ı kendi devrinin kültürel şartları içinde anlama imkânı pek kalmamıştır. İslam bütün dünyaya yayıldığı zaman dünyanın muhtelif yerlerindeki kültürel unsurlarla Müslümanlar karşılaştılar ve o kültürel unsurlarla Rasulullah'ı anlatmaya kalkıştılar. Adam eskiden diyelim Zerdüş'tü nasıl tanıdıysa, Zerdüş'te faziletmiş gibi gördüğü şeyleri Rasulullah'ta görmeye kalkıştı bu defa. Adam eskiden diyelim Hristiyan'dı, Hristiyanların anlattığı bir Hz. İsa'daki vasıfları bu defa Rasulullah'ta görmeye kalkıştı. Hakikaten de nübüvvetle ilgili, Peygamberimiz'in fezaili ile ilgili yazılmış kitaplarda mesela eski peygamberlere verilmiş olan bütün mucizelerin Rasulullah'a da, hatta fazlasıyla verilmiş olduğunu iddia eden âlimlerimiz vardır. Hâlbuki Kur'an-ı Kerim'de Rasulullah'a fizikî, maddi diyebileceğimiz hiçbir mucizenin verilmediği beyan edilmektedir. Peki, hem Kur'an böyle söylüyor, hem de bunun dışında kaynaklarımızda yığınla mucize rivayetleri var. Bu durumu nasıl telif edeceğiz?

Bunun telifi, o ilk kaynaklara kadar inip, kültürel etkileşimin tesirini ortaya çıkarmakta yatıyor. Bizim bugün Rasulullah'ı gerçek hüviyetiyle anlayabilmemiz için o eski kültürel kaynakları tahlil etme mecburiyetimiz ortaya çıkıyor. Bunları

görmeden, eski asırlarda Hz. Musa'nın, Hz. İsa'nın nasıl anlatıldığını ortaya çıkarmadan, Rasulullah'a isnat edilmiş olan bu tip rivayetleri aydınlatmak mümkün olmuyor. Onun için, kültürlü Müslümanlara düşen en büyük vazifelerden birisi, geçmiş kültürün bütün bu kaynaklarını tahlilden ve tenkitten geçirme zaruretidir.

Peygamber Efendimiz'i en doğru anlatan Kur'an-ı Kerim'dir dedik. Ama bu kaynak yeterli midir? Yeterli olmuyor. Niçin? Çünkü Kur'an-ı Kerim, dediğimiz gibi bir ciltlik bir kitap. Bu bir ciltlik kitabın içinde geçmiş asırların hadiseleri yatıyor, kıssaları yatıyor, ibret alınacak dersler var. Bu derslerin mahiyetini öğrenmeye kalktığınız zaman, geçmiş kültür kaynaklarına müracaat ihtiyacı duyuyorsunuz. Onun içindir ki daha üçüncü hicrî asırda yetişmiş bir Taberî'nin Kur'an'ı anlamak yolunda yazdığı tefsiri otuz cilt tutmakta; VI./XII. asırda İbn-i Akil'in yazdığı *Kitâbu'l-Funûn* bazılarına göre altı yüz cildi bulmaktadır. Bunlar Kur'an-ı Kerim'i, yani bir ciltlik bir kitabı anlatmak için yazılmış... Bakınız, Rasulullah'ın zamanında bir cilt tutan Kur'an'ı bugün anlatmaya tahsis edilmiş kitapları toplarsanız, odalar almaz. Demek ki Kur'an'ı anlamaya ihtiyaçları vardı, bunları yazdılar. Kur'an'ın sadece metni kâfi gelmemiş.

Peki, niçin kâfi gelmemiş? Çünkü Rasulullah'ın getirdiği Kur'an-ı Kerim, miladi altıncı asra ait bir eser gibi görünse de, içinde ta Hz. Âdem'den beri gelen kıssalar, dersler var. Bu derslerle ilgili olarak kültür dünyasında sonsuz derecede malumat var. Onun için bunları bizim müfessirlerimiz toplamışlar. Toplamışlar da, bunların hepsi doğru mu? Hayır. İşte esas problem burada. Siz o toplanmış malzemenin hangisi doğru, hangisi eğri, bunu



tam olarak tespit etmemişsiniz, edememişsiniz Müslüman olarak. Problemimiz buradan kaynaklanıyor.

Sonra Kur'an-ı Kerim size sadece ahlaki talimat vermemiş, bu ahlaki talimatın içinde, fiiliyata akseden kanunlarını da vermiş. Mesela bizim fıkıh (İslam hukuku) dediğimiz kısım, Kur'an-ı Kerim'in insanın insanla olan ilişkilerine ilişkin mevzuatıdır. Bu mevzuatın içinde Rasulullah'in kendi devrini ilgilendiren hususlar da olabiliyor. Rasulullah vefat ettikten sonra mesela bazı ayetlerin tatbik imkânı kalkıyor ortadan. Mesela, tarihi bir örnek verelim: Rasulullah'in (sas.) zevceleriyle, başkalarının evlenilmesi yasak kılınmıştır. Peki, bu evlilik hükmü, devam edip gitti mi? Bunun bir tatbik değeri var mı? Rasulullah vefat ettikten sonra, bunun sadece tarihi bir değeri kalmıştır. Peygamber artık hayatta olmadığı için, bu ayetin bir örneklik değeri yok bizim için. Ama buradan çıkaracağımız bir ders olabilir. Rasulullah'a olan hürmetimiz, bizi o hanımlarla başkasının evlenmesine müsaade etmiyor, ahlaken. Bu dersi çıkarıyoruz sadece. Ama tatbik değeri yoktur hiçbir şekilde.

"Peygamber'i yüceltmeyin", şeklinde bizi uyan ayetler varken bile, eğer bizim samimi Müslümanımız Peygamberimizi başka türlü anlatıyorsa, bunun altında psikolojik sebepler olması icap eder. Bazı Müslümanlara göre, Peygamber bizim gibi normal bir insan olamaz. Bu kanaat var pek çok Müslümanda. Madem o Peygamber'dir, o hâlde bizden farklı olmalıdır diye düşünüyor. Bu yanlış bir hükümdür. Bu farklılık noktasından

hareketle Rasulullah'a sair insanlardan farklı pek çok faziletler yüklüyorlar. Kur'an'da istediği kadar onun diliyle: "Ben de sizin gibi bir beşerim", desin, Müslüman, bir türlü bununla yetinmiyor. Psikolojik bir hastalıktır bu. İsmi profesör olan büyük adamlarda bile görürsünüz bunu. Muasır bir isim vereyim: Vehbi Zuhaylî. Yazdığı o ciltlerce *İslam Fıkhi Ansiklopedisi*'nin başlarında yazıyor Zuhaylî, Peygamber'in (sas.) idrarı, kazuratu, kusmuğu, şusu busu hepsi tâhirdir (temizdir)! Hâşâ! Eğer böyle bir şey olsaydı, biz sahabeden böyle bir tatbikat görür bulamazsak: "Niye israf etmişler Peygamberimiz'in kazuratını?" diye suçlamaya giderdik. Yok, böyle bir şey. Ama benim insanım, 21. asrın insanı bile Peygamberi'nde kendisinden çok farklı, beşer üstü bir şey görmek istiyor. Tekrarlayalım, bu psikolojik bir zaafıdır, hastalıktır. Bu hastalıktan kurtulmak lazım. Kurtulabilmek için profesör olmaya da ihtiyaç yok. Fakat peşin hükümle dolu iseniz, profesör olsanız bile bu hastalığa düşebilirsiniz.

Bu hastalıktan kurtulmak için bir defa bu hastalığa mâruz kalmış olan ulemamızı ilk asırlardan itibaren tesbit etmek zaruretiyleyiz. Bakın yanlışımız buradan çıkıyor. Biz diyoruz ki, İmam-ı Muhammed büyük adamdır. İmam, bugün otorite demektir. Otorite olunca ne oluyor? Bunun her söylediği doğru oluyor. İşte en büyük yanlışlarımızdan birisidir bu. En büyük adamlar dahi yanlış yapabilir. Yanlış söyleyebilir, yanlış inanabilir. Bunu böyle kabul etmedikçe İslam dünyasına kurtuluş yoktur. Ben bunun misallerini hayatım boyunca verdim. Kaç defa yazdım. Pratik

**"Peygamber'i yüceltmeyin", şeklinde bizi uyan ayetler varken bile, eğer bizim samimi Müslümanımız Peygamberimizi başka türlü anlatıyorsa, bunun altında psikolojik sebepler olması icap eder. Bazı Müslümanlara göre, Peygamber bizim gibi normal bir insan olamaz.**





**Kur'an-ı Kerim'in bize kazandırmak istediği prensipleri, ana ölçülerini iyi öğrenmek lazım. O zaman insanda bir anlayış seviyesi teşekkül eder.**

**O seviyeye gelebilmiş kimseler, herhangi bir rivayetle karşılaştıkları zaman, "bunun doğru olması mümkün değildir; bu Kur'an'a aykırıdır" diyebilirler. Onun için Sünnet'i öğrenmekte bile temel kaide Kur'an'ı iyi anlamak, onu iyi anlamış insanların ışığında öğrenmektir.**

bir misal vereyim. İmam-ı Muhammed (ki kendisi H. 2. asrın adamıdır) bunu kitabında, *Siyer-i Kebir*'inde yazıyor. Seferde Rasulullah çadırda iken Hz. Bilâl, ona abdest alması için su getirmiş. Abdestini aldırması, çıkmış çadırdan, o kovadaki suyu atıvermiş Bilâl. Yakınında bir iki sahabe hemen koşmuşlar, yere dökülmekte olan suyla ellerini ıslatmışlar. Yetişemeyenler de eli ıslak olan zatların ellerine dokunmuşlar. Rivayet kısaca bu. Bu hâdise neyi gösterir? Eğer doğru rivayet ise, deriz ki o bir iki küçük sahabe, Rasulullah'a o kadar sevgi ile dolu ki, O'nunla temas etmiş bir suya kendilerinin de temas etmesini Peygamber aşkı adına lüzumlu görmüşler. Fakat imamımız bununla yetinmiyor ve işin ilmî felaketi bundan sonra başlıyor. İmam-ı Muhammed: "Bazı küçük sahabeler Rasulullah'a olan aşkı yüzünden O'nun kullanıp attığı suya dahi hürmet beslemişler, ama böyle hürmetin dinde yeri yoktur" deseydi, başımızın üstünde idi. Lakin böyle demiyor. Ne diyor? "Bundan şu çıkar ki, müsta'mel su temizdir". İşte allamenin sapıtması buradan kaynaklanıyor. Müsta'mel su her zaman temiz olmaz. Bir imam olarak sen bu hükmü veremezsin. Mü'min olarak, elini, yüzünü yıkadığın böyle bir su temiz olur diyemezsin. Bu ilmî fecaattir, cinayettir. Ama bunu 'İmam' dediğiniz adam kitabına yazmış. Şimdi sen, bu imamların söylediği her söz doğrudur dersin, o kitaplarda yazılan her şey doğru olur. İşte İslam'ın ve Peygamber anlayışımızın sakatlanmasının yolları buralardan geçiyor. İşte ben ve benim gibi adamlar da diyorlar ki, Rasulullah'ı anlatmaya ve umumi olarak İslam'ı anlatmaya hasredilmiş olan bu kitapların ilmî tenkidi yapılmadıkça biz bugün hakkıyla Müslüman dahi olamayız.

İmam-ı Muhammed, Hz. Muhammed'i (sas.) görmüş değil. Onunla beraber yaşamış değil. Eğer O'nun çevresinde bir sahabe olmuş olsaydı, böyle fikirleri ortaya atmasına imkân bulamazdı.

Ama şuna da ihtimal veriyorum ki, sahabe dahi olsa, eğer kendi psikolojik yapısı Rasulullah'ı tam aksettirmeye müsait değilse, gene farklı davranabilir. Çünkü bunun sahabelerden de örnekleri var. Mesela İbn-i Ömer, kendi babasının tam aksi bir psikolojik yapıya sahipti. Hadis kitaplarımızda var; Arafat'tan inip gelmiş bir vadide oturmuş yere, -affedersiniz- abdestini bozacak şekilde davranıyor ve kalkıyor. Abdest filan bozmuyor. "Yâ İbn-i Ömer, niye yaptın bunu?" diyorlar, "Peygamber (as.) buradan geçiyorken bu noktada abdestini bozmuştu." Böyle yapmayı Sünnet zannediyor! Bu rivayet, Rasulullah anlayışında ilk sapmaların bir örneğidir. Rivayet doğru ise bu davranış İbn-i Ömer muhakkak ki hulus-i kalple yapıyor, hiç şüphem yok. Peygamber sevgisiyle yapıyor, ama bu sevgiyle sergilediği hareket Sünnet falan değildir. Peygamber'i her çeşit taklid, Peygamber'i örnek almak asla değildir.

Peygamberimiz'den iki asır sonra dahî O'nun sünnetini öğrenmekle ve yaymakla ömrü geçmiş hadis imamı Ahmed ibn Hanbel hakkında bile böyle bir yanlış hürmetin misali vardır. Kendi devri fikir düşmanı bir Kureyşli Abbasi halifinin zulmünden kaçmak için bir arkadaşının evinde saklandığı zaman bu muhterem âlimin üç günden fazla evde kalmak istemediği nakledilir ve sebep olarak da Rasulullah'ın Hz. Ebu Bekir ile Hicret sırasında saklandıkları mağarada kaldıkları müddete riayet etmek istediği söylenir.

Kısaca söylemek gerekirse, Kur'an-ı Kerim'in bize kazandırmak istediği prensipleri, ana ölçülerini iyi öğrenmek lazım. O zaman insanda bir anlayış seviyesi teşekkül eder. O seviyeye gelebilmiş kimseler, herhangi bir rivayetle karşılaştıkları zaman, "bunun doğru olması mümkün değildir; bu Kur'an'a aykırıdır" diyebilirler. Onun için Sünnet'i öğrenmekte bile temel kaide Kur'an'ı iyi anlamak, onu iyi anlamış insanların ışığında öğrenmektir.



# Hız. Peygamber'in Merhametinin Mahiyeti



● Prof. Dr. Sıddık KORKMAZ  
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi  
İslami İlimler Fakültesi Dekanı

Bin dört yüz yıl boyunca nice söz ve kalem ustaları **Hız. Peygamber'i anlatma çabası içinde oldukları halde, hep bir şeyleri eksik bıraktıklarının farkındadırlar.** Buna rağmen bu denemelerin arkası gelmedi ve gelmeyecek. Bunun nedenlerinin başında onun çağırısının ilahî kaynaklı, **evrensel ve insanlığın hayatına anlam veren** son davet olması gelmektedir.



**H**ız. Peygamber'in merhametinin mahiyeti üzerinde duracağımız çalışmamızdaki merhamet; incelik, ihlas, bağışlama, acıyıp esirgeme, sevgi, şefkat ve merhametle muamele etme gibi anlamları bünyesinde barındırmaktadır. Bu anlayışın Hız. Peygamber'in düşüncesindeki yeri daha çok, bütün yaratıkların iyiliğini isteyip onlara yardım etme arzusuna yöneliktir. Allah Teâlâ'nın Rahmân (esirgeyen) ve Rahîm (bağışlayan), sıfatlarından türeyen bu kavramın temelinde hayatın kaynağı ve devam etmesinin açıklaması bulunmaktadır. O'nun merhametinin İslâm Dünyası'ndaki görüntüsü, çevresi, inananı ve inananı ile insanlığa bakan yüzü ve çocuklardan kadın ve erkeklere kadar aileye yansıyan yönleri üzerinde durmak istiyoruz.

## 1. Hız. PEYGAMBER'İN MİRASI VE İSLÂM DÜNYASI

Günümüz İslâm dünyasında Hız. Peygamber'in merhamet anlayışına öncelikle Müslümanların kendileri muhtaçtır. Kaynağı tek, kitabı bir, peygamberi bir ve adı bir olan İslâm'ın Müslümanlar tarafından değişik tezahürlerle temsil ediliyor olması, kimi İslâm muhalifleri tarafından birden fazla İslâm var imiş gibi gösterilmesine yol açmaktadır.

Bu amaçla İslâm'ın özünü ve aslını temsil etmeyen, sadece yorumları olan ve mezhep diye bilinen bu oluşumların aralarındaki farklılıkların derinleşmesini arzulayan kimi güçler tarafından bilimsel çalışmalar yapılmakta, ayrılıkların derinleşmesini teşvik eden araştırmalar desteklenmekte ve bu çerçevede siyasî oluşumların zemin bulması için gayretler sarf edilmektedir. Belki böyle bir ortamın oluşmasına, başta Suudi Arabistan, İran, Irak, Afganistan, Pakistan gibi ülkelerde yaşayan Müslümanların Sünnî-Şii ayrımına yaptıkları vurgu ya da Türkiye'deki Alevî-Bektaşî çevrelerden çıkan ve bu oluşumları İslâm dışı gibi göstermeye çalışan kesimlerin, farkında olarak veya olmayarak kendi katkılarından söz etmek mümkündür. Bütün boyutlarıyla olmasa bile ana çerçevesini esas alarak, İslâm'ın temel ilkelerini benimsedikleri sürece bu farklı oluşumların aslında İslâm dairesi içinde olduklarını, görünen farklılıkların insanî unsurlardan kaynaklandığını ve bütün dinlerde böylesi mezhepleşme hareketlerinin bulunduğunu ortaya koymak Hız. Peygamber'in anlayışının ya da ümmetine olan merhametinin tefsirine katkı sağlayacaktır. İslâm dairesi içinde kalındığı sürece ortaya çıkan farklılıkların birer zenginliğe dönüştüğünü ifade etmek

İslâm'ın temel ilkelerini benimsedikleri sürece bu farklı oluşumların aslında İslâm dairesi içinde olduklarını, görünen farklılıkların insanî unsurlardan kaynaklandığını ve bütün dinlerde böylesi mezhepleşme hareketlerinin bulunduğunu ortaya koymak Hız. Peygamber'in anlayışının ya da ümmetine olan merhametinin tefsirine katkı sağlayacaktır.



gerekmektedir. İslâm dininin özünü sevgi, barış, huzur ve teslimiyet oluşturmakta, Hz. Peygamber'in şefkat ve merhameti de bunu izhar etmektedir. Kendisini Müslüman gören bir kimseyi, başka birisinin kâfir ilan etme hak ve yetkisi yoktur.

## 2. HZ. PEYGAMBER VE İNSANLIK

Allah tarafından insanlığa, kendi cinslerinden birisini örnek olmak üzere Hz. Muhammed'i peygamber olarak göndermesi, insanlığa Rubûbiyeti ve Rahmeti'nin bir tezahürüdür. O'nun rahmetinin eseri, Hz. Peygamber aracılığı ile kitabını yani Kur'an-ı Kerim'i göndermesidir. Hz. Peygamber'in insanlığa şefkat ve merhametinin tezahürü ise Cebrâil aracılığı ile kendisine gelen emaneti, hiçbir değişiklik ve tahrife uğramaksızın insanlığa tebliğ etmesi, bu uğurda bütün gücü ile çalışması ve sünnetini ortaya koymasıdır. O'nun Kur'an'da anlatılan ve buyrulan her ne varsa hepsini hayatına tatbik etmesi, Allah'tan gelen emirlerin yaşanabilir ve uygulanabilir olduğunu insanlığa göstermesidir.

Hız. Peygamber'den kalan bu sünnet olmasa idi günümüzde insanlık tarihi bambaşka bir yola girer ve dünyanın yaşanabilir bir mekân olup olmayacağı tartışılır hale gelebilirdi. İnsan hayatına değer veren, onu muhterem ve saygın kabul eden bu anlayış sayesinde, Müslümanların hâkim olduğu tarih kesitlerinde, Emevî, Abbâsî, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde insanlar medeniyetler geliştirmiş, çoğunluğu mutluluk ve huzur içinde yaşayabilmiştir. Tarihleri boyunca Müslümanlar atom bombası icat etmemişler ve böyle bir silahı Hiroşima'da olduğu gibi insanlar üzerinde denememişlerdir. Böyle bir hayat felsefesine sahip olmuş olsalardı, günümüzde Atlas Okyanusu'ndan Çin Seddi'ne,

Sibiry'a'dan Yemen'e kadar olan coğrafyada hiç bir gayrimüslimin yaşamaması gerekirdi. Bunun yerine İslâm coğrafyasının en ücra köşelerinde bile hala binlerce Hristiyan, Yahudi ya da başka din mensupları yaşayabilmekte, birçok İslâm ülkesinde kilise, havra ya da başka türlü ibadethaneler varlığını sürdürebilmektedir.

### A) İNANANLAR

Hız. Peygamber vahiyden aldığı emir üzere bütün müminlerin kardeş olduğunu, birinin diğerine destek veren duvarın tuğlaları gibi hissetmelerini, birbirlerine zulüm ve haksızlık edemeyeceklerini, bunun yerine birbirlerinin eksikliklerini gidererek tamamlamaları gerektiğini ilan etmiştir. O, kendisi için istediğini, inanan kardeşi için de istemedikçe gerçekten inanmış olunmayacağını belirtmiş, kanaat, olgunluk, ağırbaşlılık ve bilinçli olmayı tavsiye ederek, açgözlülük, cahillik, bencillik ve çevresine ilgisiz olmayı men etmiştir.

Hız. Peygamber'e, şefkat ve merhametli olmayı Kur'an öğretmiş ve "Allah'ın rahmeti sayesinde sen onlara karşı yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı yürekli olsaydın, onlar senin etrafından dağılıp giderlerdi" (3/Âl-i İmrân, 159) buyurarak bu davranışı bir ilkeye dönüştürmüştür. Aynı ilkenin devamı olarak inananların fikir ve görüşlerinin değerini vurgulamış, onlara danışmanın önemine değinmiş, bilgi alış-verişinin günlük hayatlarında ilke haline getirilmesini emretmiştir.

### B) İNANMAYANLAR

Allah'ın, kuru bir çamur ve şekillendirilmiş balçıktan yarattığı insana (15/Hicr, 26), kendi cinslerinden (14/İbrahim, 11) peygamberler göndererek onlara doğru yolu göstermiştir.





Rahmetinin bir eseri olarak Hz. Muhammed'i son peygamber ve kitabı Kur'an'ı Kerim'i de son vahiy diye göndermiştir. "Rahmân" sıfatının bir tecellisi olsun diye mümin ve kâfir ayrımı yapmaksızın, bütün kullarına hayatlarını devam ettirecek imkânlar vermiştir.

Hız. Peygamber insanların ikiyüzlü davranmalarını asla doğru bulmamış, bunun yerine içten gelerek inanmanın önemini vurgulamıştır. Kendisini dinlemek için gelen Necran'lı Hristiyanların ibadetlerini Mescid-i Nebvî içinde yapmalarına müsaade etmiş ve bunda bir sakınca görmemiştir. Kur'an, Hız. Peygamber'i "davetçi" olarak tanımlamış ve onun bir zorba olmadığını bildirmiştir (88/Gâşiye, 21-22). Bedir savaşında esir edilen Mekkeli müşrikleri zorla Müslüman etmek yerine, onlardan okuma yazma bilenlerinden her birinin on Müslüman'a okuma yazma öğretmesi şartıyla serbest bırakılmasını sağlamıştır.

Hız. Peygamber Medine'ye varıp ve oranın siyasî lideri olduktan sonra, yerlilerden olan gayrimüslimlerin dinlerini değiştirmeye zorlamamıştır. İnsanlığa şefkat ve merhametinin bir tezahürü olarak onların ibadethanelerine dokunmamıştır. Yaptığı savaşlarda din adamları, kadınlar, yaşlılar ve bilhassa çocuklara zarar verilmemesini emretmiştir. O insana insan olarak değer vermiş, hayat ve düşüncelerini muhterem kabul etmiş, sadece içlerinden gelerek ve ikna olduktan sonra samimi bir biçimde Müslüman olmalarını istemiştir.

### C) ÇEVRE

Kâinattaki her şeyin Allah'ı zikreden bir ruha sahip olduğu anlayışına sahip olan Hız. Peygamber, "Yedi kat gök, yeryüzü ve bunlarda bulunan varlıklar Allah'ı tesbih ederler. Onu övgüyle tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur" (17/İsrâ, 44) âyetini hayatında rehber edinmiş ve bu çerçevede bir yaşam sergilemiş ve eşyaya saygıyla yaklaşmıştır.

İslâm'ın, âlem ve tabiat hakkındaki kanaatinin temelini denge anlayışı oluşturmaktadır (55/Rahmân, 7-12). Kur'an-ı Kerim'in israfı haram ve savurganlığı şeytanın kardeşliği olarak tanımlayan

ifadeleri (20/Taha, 81) O'nun doğaya ve çevreye olan duyarlılığının kaynağını teşkil etmektedir. Hız. Peygamber'in akarsuda abdest alırken dahi suyun israf edilmesini yasaklaması (İbn Mâce, İlkâme, 193), tabiat ve çevreye olan şefkat ve merhametinin bir başka göstergesidir. Dünya tarihinde yakın zamanlara kadar insanlık beden temizliği yani yıkanmayı dahi bilmezken ve bu sebepten dolayı ortaya çıkan çeşitli hastalıklardan (veba salgınları gibi) binlerce insan telef olmuşken, İslâm'ın insan sağlığına (gusül ya da namaz abdesti, misvak kullanmak, diş temizliği, yemeklerden önce ve sonra elleri yıkamak gibi) verdiği önem sonucu böylesi musibetler Müslümanların tarihinde nadiren görülmüştür.

### 3. Hız. PEYGAMBER VE AİLE

İslâm dini açısından, Allah'ın görmek istediği yaşam biçiminin uygulandığı, rahmet ve merhametinin tecelli ettiği, Kur'an ve Hız. Peygamber'in sünnetinin ihya olduğu en ideal ortam ailedir. İslâm evlenmeyi ve evlendirmeyi tavsiye etmiş, Kur'an; "İçinizden bekârları/dulları, erkek ve kadın kölelerinizden durumu uygun olanları evlendirin. Eğer yoksul iseler, Allah onları lütfundan zenginleştirir." (24/Nur, 32) buyurmuştur. Allah'ın bu tavsiyesini kendi özel hayatında yerine getiren Hız. Peygamber, eşlerine ve çocuklarına karşı sergilemiş olduğu örnek davranışlarıyla, aile fertlerine karşı nasıl şefkat ve merhamet sahibi olunması gerektiğini göstermiştir. O'nun hayatında aile eğitimin merkezi; sevgi, dayanışma, arkadaşlık, dostluk, eğlence, dinlenme ve toplum içindeki bazı unsurların kendisine yüklemiş olduğu negatif enerjiden arınma merkezi olmuştur.

### A) ERKEKLER

Hız. Peygamber'in hayatında erkek olmanın anlamı herhangi bir ayrıcalığa sahip olmak değil; topluma ve aileye karşı en önce sorumlu olan kişi anlamına gelmektedir. O'na göre, Kur'an'ın; "Allah'ın, insanlardan bazılarını bazılarından üstün kılması ve erkeklerin mallarından bol bol harcamalarından dolayı erkekler; kadınları gözetip kollayıcıdır." (4/Nisa, 34.) ifadesi bu anlayışın merkezidir. O'nun hayatında erkek olmak;

**Kur'an, Hız. Peygamber'i "davetçi" olarak tanımlamış ve onun bir zorba olmadığını bildirmiştir (88/Gâşiye, 21-22). Bedir savaşında esir edilen Mekkeli müşrikleri zorla Müslüman etmek yerine, onlardan okuma yazma bilenlerinden her birinin on Müslüman'a okuma yazma öğretmesi şartıyla serbest bırakılmasını sağlamıştır.**



**Kur'ân'ın bazı sûrelerine bizzat kadınların ismi verilmiş (Nisâ, Mücâdile, Mümtahine), kız çocuğunun utanç kaynağı kabul edildiği bir dönemde, kadın olmanın anne ve eş olmak anlamına geldiği ısrarla vurgulanmıştır. Onların miras-ta paylarının olduğunu, sanatla, ilimle ve siyasetle uğraşabileceklerinin örneklerini bizzat Hz. Peygamber'in döneminde görmek mümkündür.**

ailesinden sorumlu, ailesinin huzur ve mutluluğunu gözeten bir liderlik anlamına gelmekte, harem ağalığı veya ailesine karşı ilgisizlik anlamına gelmemektedir. Homoseksüellik türü ilişki biçimlerini şiddetle reddedip, Hristiyanlıkta bulunan ruhbanlık türü anlayışları benimsememesi veya dindarlık adına evlenmeyi yasaklamaması, bunun aksine kendisinin bizzat evlenip bir aile kurması, çocuğu dünyaya geldiğinde sevinmesi, vefat ettiğinde de bir baba olarak ağlaması, içinde bulunan şefkat ve merhamet duygularını göstermekte, sağlıklı ve dengeli bir erkek olduğunu ifade etmektedir.

#### B) KADINLAR

Hız. Peygamber'in anlayışında erkek olmak nasıl bir ayrıcalık unsuru değil ise kadın olmak da yaratılış bakımından farklı olmaktan öte bir şey değildir (33/Ahzab, 35). Kur'ân açısından inanan erkek ve inanan kadın birbirinin tamamlayıcısı olup; "Mümin erkeklerle mümin kadınlar birbirlerinin dostlarıdır. İyiliğe özendirir, kötülük ve çirkinlikten sakındırırlar. Namazı kılarlar, zekâtı verirler. Allah'a ve resulüne itaat ederler." (9/Tevbe, 71) anlayışı üzere hayatı birlikte paylaşan iki insan durumundadırlar.

Kur'ân'ın bazı sûrelerine bizzat kadınların ismi verilmiş (Nisâ, Mücâdile, Mümtahine), kız çocuğunun utanç kaynağı kabul edildiği bir dönemde, kadın olmanın anne ve eş olmak anlamına geldiği ısrarla vurgulanmıştır. Onların mirasta paylarının olduğunu, sanatla, ilimle ve siyasetle uğraşabileceklerinin örneklerini bizzat Hz. Peygamber'in döneminde görmek mümkündür. Kültürde de yerini bulan bu anlayış kadının annelik vasfına vurgu yaparak, insanoğlunun gelişip olgunlaştığı ana karnını "rahim" olarak isimlendirmiştir. Hz. Peygamber hayatı boyunca kadınların birer sevgi ve şefkat kaynağı olduğunu idrak ederek, onlara karşı pozitif ayrımcılık uygulamış, merhametle davranmış, onların onur ve haysiyetlerini sürekli gözetmiştir.

#### C) ÇOCUKLAR

Hız. Peygamber çocukları Allah'ın anne ve babalara verdiği birer emanet olarak telakki etmiş, sevgi, şefkat ve merhamet gibi duygulara muhtaç olmaları gerçeğini göz önünde bulundurarak, her fırsatta onların öpülüp sevilmesini tavsiye etmiştir. Torunları Hasan ve Hüseyin'in dedelerinin kucağından hiç düşmediğini görüp de şaşırarak bir bedevîye: "Allah senin kalbinden merhameti çıkarmışsa ben ne yapabilirim" diyerek onu ıslaha çağırmıştır. Çocukların da birer insan olduğu gerçeğinden hareketle, "Her doğan İslâm fıtratı üzere doğar" (Buhârî, 1319) buyurarak, her çocuğu Müslim, temiz ve pak ilan etmiştir. Hristiyanlıkta olduğu gibi, kişinin kendisinin işlemediği "aslî günah" gibi bir yükü onun sırtına yüklememiştir. Çocuğu anne babanın bugünkü mülkü olarak görmeyip, yarından alınmış birer emanet ve geleceğin büyükleri olarak telakki etmiştir.

#### SONUÇ

Hız. Peygamber'in şefkat ve merhamet anlayışının mahiyeti Allah'ın Rahmân ve Rahîm sıfatlarının tefsirinden ibarettir. Allah'ın rahmeti bütün canlıları kuşatmaktadır. Hayata gelen her canlı sadece Allah'ın rahmetiyle varlığını sürdürebilir. Her şeyi kuşatan bu rahmet olmadan hayatın devamı da mümkün değildir. İnsanların yanlış yaşam tarzı yerine doğru ve gerçeği bulmaları için Allah Teâlâ'nın kitaplar ve peygamberler göndermesi rahmetinin eseridir. Bundan dolayı Peygamberini âlemlere rahmet olarak göndermiştir. Hz. Peygamber'in hayatında tecellisini gördüğümüz şefkat ve merhametinin kaynağını bu rahmet oluşturmuştur. Onun merhameti ümmetine miras olarak kalmıştır. Müslümanların sahip olduğu bu miras, doğru anlaşılması şartıyla, başta Müslümanlar olmak üzere bütün insanlığın kurtuluşunun yegâne anahtarı ve kıyamete kadar akmaya devam edecek olan serçeşmesidir.



# İnsanlara En Güzel Yaklaşan Davetçi



● Prof. Dr. Şinasi GÜNDÜZ  
İstanbul Üniversitesi  
İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

“Allah’ın rahmeti sayesinde sen onlara karşı yumuşak davrandın. Eğer kaba ve katı kalpli olsaydın şüphesiz çevrenden dağılır giderlerdi...”  
(Ali İmran Sûresi; 3/159)



**H**z. Peygamberin insanlara yönelik yaklaşımını tanımlayan ifade böyle Kur’an’da... “Allah’ın rahmeti sayesinde sen onlara karşı yumuşak davrandın.” İnsanlara yönelik kabalıktan, katı kalplilikten uzak olma ve yumuşak huyluluk rahmetin bir tezahürü, Allah’ın rahmetinin bir neticesi olarak zikredilmekte. Hz. Peygamberin karakterini ve insanlara yönelik tutumunu tanımlayan bu ve benzeri ifadeler, aslında Hz. Peygamberin şahsında bütün müminlerin olması gereken karakterine işaret etmekte.

İnsanlara özellikle de farklı inanç ve düşünceleriyle bizden ayrı olanlara yönelik tutum ve tavırlarımız nasıl olmalıdır? İnsanlara karşı dışlayıcı bir tutum mu takınmalıyız yoksa kapsayıcı mı olmalıyız? Onlara yönelik tutum ve tavırlarımızda ölçümüz ne olmalı? Kuşkusuz bütün bunlar, insanlar arası ilişkilerin sağlıklı bir şekilde tesis edilmesinde hayati derecede önemlidir ve Allah Resul’ünün yaşamı bu konuda bizler için önemli yapıtaşlarıyla doludur.

## SOSYAL İLİŞKİLERİN TEMELİ: MERHAMET VE İYİLİK

Rahmet ve merhametin insan yaşamındaki

uzantıları olan yumuşak huyluluk, şefkat, başışlayıcı ve sevecen olma İslam’da oldukça önemlidir. Bunlar insanlarla ilişkilerde esas alınması gereken temel değerler olarak görülür. Dahası “tevhid akidesi” çerçevesinde bütün evreni ve insan yaşamını ahenkli bir bütün olarak değerlendiren İslam, insanın gerek doğal gerekse sosyal çevresiyle olan ilişkilerini şu temel değerler üzerine bina eder:

**Merhamet ve iyilik.** Bu temel değerlerle donatılmış olan mümin gerek doğal gerekse sosyal çevresini ifsad edici değil ihya edici, yıkıcı değil yapıcı, intikam alıcı değil başışlayıcı olarak nitelenir. Müminlerin bu tavır ve tutumları en yakın aile çevrelerine yönelik ilişkileriyle başlar ve dalga dalga bütün sosyal ve doğal çevreye doğru genişler. Merhametin Allah’ın rahmetinin bir uzantısı olduğuna işaret eden Allah Rasulü “merhamet etmeye merhamet edilmez” diyerek bu temel değerlerin önemini vurgular. Yine O, çocukları sevip okşadığını gören ve kendisine çocukları sevip öpmediklerini söyleyen bir kişiye “Allah kalbinden merhameti çıkarmışsa ben ne yapabilirim ki” diyerek sevgi, merhamet ve iyi davranışların müminin yaşamında ne kadar önemli olduğunu belirtir (Buhari,

İslâm’ın temel ilkelerini benim-sedikleri sürece bu farklı oluşumların aslında İslâm dairesi içinde olduk-larını, görünen farklılıkların insanî unsurlar-dan kaynaklan-dığını ve bütün dinlerde böylesi mezhepleşme hareketlerinin bulunduğu ortaya koymak Hz. Peygam-ber’in anla-yışının ya da ümmetine olan merhametinin tefsirine katkı sağlayacaktır.



Edeb 18; Müslim, Fedail 65). Mümin bireyin ailede çocuklar, eşler ve diğer aile üyelerine yönelik bu merhamet ve sevgisi çevreye halka halka açılmakta ve böylelikle mümin, etrafına yönelik bir merhamet abidesi olmaktadır. Böylelikle bu nitelikler yalnızca yakın aile fertleri ya da inanan bireylere değil bütün insanlığa yönelik takınılması gereken bir tutum olarak görülür. İnsanlar karşısında, onlarla mücadele edilme durumunda kalındığında bile bu niteliklerin mümin bireyin tavır ve davranışlarını yönlendirmesi istenir. Kur'an bu konuda Hz. Peygamberin şahsında bütün inananlara temel birtakım ölçütler verir. «Rabbini yoluna hikmetle ve güzel öğütle davet et. Onlarla en güzel şekilde tartış...» (Nahl Süresi; 16/125)

### 'EMPATİ İNSAN İÇİN BİR KILAVUZ'

İslam'ın insanlara öngördüğü bu eşsiz ahlak karşısında günümüz insan ilişkilerine baktığımızda çoğu zaman baskı ve dayatma içeren güce dayalı ilişkiler ağına egemenliğini görürüz. Gücünün haklı olduğu bir anlayış gerek toplumlar, gerekse insanlar arası ilişkilerde genel geçer bir kuraldır adeta. Sevgi ve merhametin yerini baskı ve şiddet, bağışlamanın yerini intikam ve tevazu ve yumuşak huyluluğun yerini öfke ve hiddet almıştır. Farklılıklar insan irade ve sorumluluğu bağlamında oluşan bir durum olmaktan ziyade yok edilmesi için her şeyin yapılması gereken durumlar olarak değerlendirilmekte ve kültürel, siyasal ve ekonomik monopoli ya da tek tipçilik yegane geçerli olan kural gibi görülmektedir. İnsanlara yönelik dışlayıcı tutum etnik ve kültürel açıdan farklılıklara yönelik bir savaş ve yok etme mücadelesine dönüşmektedir. Bunun neticesi olarak kaos, çatışma, işgal ve asimilasyon dünya genelinde uygulanan politikaların yaygın sonuçları olarak karşımıza çıkmaktadır.



Bütün bunları göz önünde bulundurduğumuzda İslam'ın insanlarla ilişkilerde **hikmeti, güzel öğüdü ve merhameti** ön plana çıkaran ilkelerinin değerini bir daha anlarız. İnsanları insan olmaları açısından kendisiyle bir tutmak ve onlarla ilişkilerde empati yapmak inanan insanlara verilen bir kılavuzdur. Kendin için istediğin bir şeyi başkaları için de iste ya da kendin için yapılmasını istemediğin şeyi sen de başkasına yapma şeklinde Hz. Peygamber'in müminlere yönelik uyarı ve öğütleri yalnızca Müslümanlar için değil, evrensel anlamda bütün insanlar için birer temel ahlaki değerdir. İnsanların barış içerisinde bir arada yaşamaları ve karşılıklı saygı ortamı içerisinde varlıklarını sürdürebilmeleri için olmazsa olmaz şekilde bağlanmaları gereken temel değerlerdir bunlar.



# RMG

Revizyon  
Medya  
Grup

## Türkiye'nin **en büyük** e-AVM'lerinde **mağaza** açmak ister misiniz?

### AVM

Bir mağaza için ortalama;  
Açılış maliyet: 1 Milyon TL  
AVM trafik: 20 bin kişi  
Mağaza trafik: 5 bin kişi  
Ürün stok adeti: 5 bin adet

\* Yukarıdaki veriler Türkiye'de herhangi bir yerde bulunan AVM'deki bir mağazanın açılış sonrası ortalama günlük verileridir.

### e-AVM

Bir mağaza için ortalama;  
Açılış maliyet: 50 bin TL  
e-AVM trafik: 24.4 Milyon ziyaret  
Mağaza trafik: 139 Milyon görüntüleme  
Ürün satışı: 1.6 Milyon adet  
Alışveriş yapan: 379 bin kişi

\* Yukarıdaki veriler Türkiye'nin en büyük e-ticaret AVM'lerinden birinin 2017 verileridir.

## RMG Medya ile sizde kazanabilirsiniz.



www.rmgmedya.com



facebook.com/rmgmedya



instagram.com/rmgmedya



0 (224) 441 4 123

0 (543) 650 69 05



Üçevler Mah. Aslantaş Sk. No:8  
Park Plaza Kat:3 D:13 Nilüfer / BURSA



# RMG

Revizyon  
Medya  
Grup



Panorama  
1326 Bursa  
"TARİH YENİDEN CANLANIYOR"

# BÜYÜK HİZMETLERLE GÜÇLÜ OSMANGAZİ GÜÇLÜ TÜRKİYE



OSMANGAZİ  
BELEDİYESİ

444 16 01 • www.osmangazi.bel.tr



www.ilsam.org.tr 25



# Bu topraklarda küçük iyilikler karşılıksız yapılır

İşte bu yüzden **Mobil Şube** ve **İnternet Şube**'den yapılan **EFT, havale gibi bankacılık işlemleri** ve kamu ATM'lerinden yapılan birçok işlem **BİZDE ÜCRETSİZ.**



Üstelik Mobil Şube ve İnternet Şube'den 17.20'ye kadar EFT yapabilirsiniz.